

Vd. 202.

DE
TITVLO
SEMPER AVGVSTVS
DIATRIBE

SCRIPSIT
I. L. E. PÜTTMANNVS
ANTECESSOR LIPSIENSIS

LIPSIÆ
IN BIBLIOPOLIO SCHLADEBACHIANO
M D C C L X X X I

THE
TITLE
SEMPER AVGVSTVS
DIATRICE

**KOEN. FRIED.
UNIVERS.
ZU HALLE**

AD LECTOREM

Et si haud dubito, fore nonnullos, qui cum hanc scriptionem in manus forte sumserint, parui illam esse momenti, operamque in ea concinnanda memet lusisse existiment, fortasse etiam palam profiteantur, idem tamen scio, non alios tam sinistre esse iudicatu- ros, nisi qui, quanta in omni studiorum genere historiae sit vis atque utilitas, turpiter ignorent, quodque ipsi haud didicerunt, parui pendant magnoque animo, dicam an arrogantia haud toleranda, contemnant. Ego vero eorum errori haud melius mederi me posse existimo, quam si duplici argumento, quanti inter sit, accuratius nosse, quo tempore titulus *Semper Augustus* cum Romae, tum postea in Germania inualuerit, ostendam. Ac primo quidem neminem fugit, in *Prooem. Inst. Iustinian.* legi:

IMPERATOR CAESAR FLAVIVS IVSTINIANVS
PIVS, FELIX, INCLYTVS, VICTOR AC
TRIVMPHATOR
SEMPER AVGVSTVS.

Iam cum POLYCARPO LEYSERO alienum hic videretur τὸ *Semper Augustus*, id ipsum etiam impugnavit et tanquam supposititium e textu eiicere conatus est. a) Idem vero hanc ob causam merito vapulat I. H. MYLIO, b) ita scribentis: *Semper Augusti vocem ultimo loco dubiam reddere nititur Leyserus, his potissimum in eam sententiam tractus argumentis, quod nec extaret, nisi a Friderici I. aetate vllum eius, qui illo fuisset supremo honorum symbolo usus, exemplum, nec recte in latinorum sermonem traductum videatur τὸ αἰσιθεῖα καὶ ἀγαθὴ ἐλογία.* Profecto, etiamsi verum esset, fuisse Germaniae stirpis Imperatoribus appellationem hanc ante Friderici I. tempora inusitatam, Graecis tamen et Romanis si quis in ea testimoniorum monumentorumque luce neget, cum oportet pauca prisca acui monumenta attigisse, utpote quae Imperatores tantum non a prima origine, certe

a

a) In diss. de his, quae Imp. Iustiniano in prooem. Inst. imperite supposita sunt. Helmst. 1724.

b) In Opusc. Academ. L. B. 1738. edit. p. 162.

a Diocletiani aevo usque omnes Semper Augustos dicunt. Nae, si id LEYSERUM haud latuisset, manibus temperasset, nec falcem criticam loco haud suo abhibuisset.

Sed ad alterum, quod promissimus, iam veniamus argumentum. Quisquis rerum germanicarum haud plane imperitus est, eum latere non potest, non modo Imperatoribus, sed eorum etiam Coniugibus suo modo competere ius, quod vulgo vocant, primariarum precum, idque olim etiam ELEONORAM, FRIDERICI III. Imp. vxorem, testibus litteris eum in finem datis, exercuisse. Cum autem his ipsis in litteris ELEONORAE tribuatur titulus: *Majeest Mehreirin des Reichs*, nonnullique hocce elogium FRIDERICI III. temporibus haud conuenire existimarent, chartam illam omnino falsi postulare, eique fidem omnem abrogare conati sunt. Sed falsos esse, qui ita sentiunt, omnes, G. A. JENICHEN *c*) et I. E. RUNDE *d*) luculenter docuerunt. Ego vero persuasissimus sum, tam perverse sentientes hunc errorem haud erraturos

A 3

fuisse,

c) In der Abhandlung von dem Rechte der ersten Bitte einer Römischen Kaiserin, *Giessae* 1757.

d) In *Commentat. de Augustae Imperatricis iure primariarum precum*, Sect. I. *Goett.* 1784.

fuisse, si titulum, de quo quaerimus, dudum ante FRIDERICI III. tempora in Germania inu-
luisse, cognitum habuissent atque perspectum.
Quare facessant resque suas sibi habeant, quot-
quot vberiore accuratamque huius rei expo-
sitionem superuacuam esse opinantur atque inu-
tilem. Taceo iam, turpe esse cui Germaniae,
ignorare, quae tandem huius tituli, quem quo-
tidie fere audimus, origo sit atque potestas.
Sed satis praefaminis. Rem ipsam igitur ad-
grediamur. Sc. Lipsiae, ipsis Calendis Maiiis
MDCCLXXXI.

DE

TITULO
SEMPER AVGVSTVS
DIATRIBE.

§. I.

Quotquot de Augustissimi Romanor. Imperatoris titulis, qua ipsius propriis, qua iis, quos cum aliis Regibus Principibusque habet communes, exposuere, tantum non omnes tituli etiam *Semper Augustus* mentionem facere videas, nec facile quisquam nostrum tam rudis erit et imperitus, quin vel fando audierit, alia inter Imperatoris elogia esse etiam hoc, quod lingua vernacula *Allezeit Mehrer des Reichs* efferre solemus. Quodsi autem de vera huius tituli origine quaeras ac vi, nae altum apud pleerosque silentium est, nec quisquam mihi succurrit, qui hanc rem satis, vt par erat, accurate explicatam dederit. Data quidem opera hoc argumentum tractasse fertur H. G. THULE-

A 4

MAR,

MAR, Professor quondam Heidelbergensis, qui anno huius saeculi XIV. viuere desiit. Quid, quod ipse in *Animadu. ad Andronici II. Auream Bullam* disertè scribit: *De hoc praedicato vide, quae prolixè diximus in diss. de titulo Semper Augustus a*). Enimuero similis fere haec diff. videtur phoenici, qui a multis quidem memoratur, a nemine autem nostris certe in oris visus est. Ipse sane I. F. IUGLERUS, qui vitam THULEMARIJ scripsit, huius diff. non nisi tanquam rei sibi nunquam visae mentionem iniicit, et ne annum quidem, quo prodierit, indicare se posse fatetur *b*). Ego certe omnes hanc in rem excussi loculos, necdum tamen operae pretium tuli, et nisi tam clara ipsius THULEMARIJ essent verba, eademque de re testimonium praeberet *Auctor Chronici Gotwicensis p. 176.* in hanc fere deducerer sententiam, vt THULEMARIUM diff. istam quidem scripsisse, nunquam autem in publicum edidisse existimem.

Neque

a) Vid. ANDRONICI II. *Imp. Constantinopolitan. Aurea bulla, data A. C. 1330. Henrico, Duci Brunsvicensi, regionis orientis perlustranti, cum not. MEIBOMII et addit. H. G. THULEMARIJ, Franc. 1697.*

b) Conf. J. F. Juglers Beiträge zur iuristischen Biographie, B. III. St. I. p. 125.

Neque vero filendus hic nobis est *Auctor Anonymus Commentat. de titulo Semper Augusti*, quae exstat in *Obs. select. ad rem litterar. spectant. Tom. VII. (Halae 1703.) p. 319. no. 14.* nonnullaque haud vulgaria continet. Praeterquam autem quod auctor huius commentat. nequaquam omnes, quae huc pertinent, quaestiones attigit, ita nec ipse veram tituli, de quo dicere instituimus, originem ac vim perspexisse videtur.

Eadem de re nonnihil etiam dixerunt i. c. WAGENSEIL, c) G. S. TREVER, d) I. G. ESTOR, e) ERH. REUSCH. f). Sed dixere tantum veluti per
A 5 fatu-

c) In diff. *de titulis Imp. eiusque insignibus. Alt. 1674.*

d) In *iurispr. publ. circa titulos officii Imperatoris Augustissimi. Goetting. 1737.*

e) In diff. *de cognominibus augustalibus, s. honorum nominibus prouinciisque, quae sacro Imp. Francisci I. nomini adiiciuntur, Marb. 1754.*

f) Conf. ERH. REUSCH diff. *tres de Imperatoris titulo. Helmst. 1728.* Idem fecerunt c. F. HOMMELIUS in *iurispr. numismat. illustrat. p. 165.* c. A. KLOTZ in *Opusc. nummariis p. 253.* et I. I. MOSER in *Tract. von dem Römischen Kaiser p. 382.*

faturam, nec ita omnia exhausterunt, vt nihil nobis dicendum reliquerint. Nec operae pretium hac in re fecit F. X. SONNLEUTHNERVS g) in libro, cuius titulum in margine adscriptimus, non nisi paucis verbis, et ne omnino quidem recte, huius rei mentione iniecta.

Idcirco laborem nec inanem, nec superuacuum me suscepturum esse confido, si, quid mihi ea de re videatur, breuiter strictimque cum lectoribus communicare sustineam, meum sic quodammodo faciens illud OVIDII *Fast.* II. 15.

*At tua prosequimur studioso pectore, Caesar,
Nomina, per titulos ingredimurque tuos.*

§. II.

Antequam autem rem ipsam adgrediamur, paucula de titulo *Augusti* generatim praemonuisse iuuabit. Nec vacat, nec lubet, diuersas virorum doctorum super origine ac potestate huius tituli sententias hic repetere, maxime cum hanc in rem existet SAM. SCHVRZFLEISCHII diff.

g) Vid. F. X. Sonnleuthners Abhandlung von den Titeln und den Wappen des Römischen Kaisers. Wien, 1781.

diff. vna cum addit. quae leguntur in fronte
dissertat. Schurzschisch. iunctim editarum, vbi
 haec ipsa etiam de titulo *Augusti* diff. no. I.
 occurrit. *Augustus* (graecis *σεβαστός, ιερός, σε-
 βάσιμος*) proprie est sacer, sanctus, consecra-
 tus. Facit huc LIVIUS in *Praef.* *Datur haec
 venia antiquitati, vt miscendo humana diuinis,
 primordia urbium augustiora faciat, itemque
 OVIDIUS Fast. I. 609.*

*Sancta vocant Augusta Patres: Augusta
 vocantur*

*Templa, sacerdotum rite
 dicata manu.*

Rationem appellationis alii ab *augendo*, ab
augurio alii *auiumque gestu* repetunt; qua in re
 cum veteres ipsi fluctuent, b) nae, si quis hodie

b) Ita e.g. SVETONIUS in *Augusto* c. 7. *Cum, qui-
 busdam consentibus, Romulum appellari oportere,
 quasi et ipsum conditorem urbis, praeualuisset,
 vt Augustus potius vocaretur, non tantum
 nouo, sed etiam ampliore cognomine; quod loca
 quoque religiosa, et in quibus augurato quid
 consecratur, augusta dicantur ab auctu, vel ab
 auium gestu gustuue, sicut etiam Ennius docet,
 scribens:*

*Augusto augurio postquam incluta condita
 Roma est.*

die incerta illa ratione certa facere audeat, is laterem lauare, temereque pro certo aliquid affirmare videtur. Placet tamen, quod scribit G. I. VOSSIVS in *Etymologico ling. latin.* pag. 65. Quod ad vocem Augusti, quamquam fateor, eam posse ἀναλόγως ab auctu deduci, si tamen propria vis vocis attendatur, puto praeferendam esse eorum opinionem, qui ab augurio augustus dici volunt. Nam augustum proprie dicitur, quod augurio est consecratum, eoque sanctum et venerabile. Id indicat Tranquilli et Festi locus. Dio quoque Lib. 43. et Pausanias in Laconicis Augustus vertunt σεβαστός, i. e. venerabilis. Pro eadem sententia est interpretatio veterum glossarum Philoxeno tributarum. In iis legas Augustus Σεβαστός, ἱερός, Σεβάσιμος. Nec repugnat ἀναλογία. Nam erit ab augurio augustus, quomodo ab unco est unustus, a fide fidustus, a veru verubustum, et, si Varronem sequimur, a corio corusta et per συγκοπήν crusta. Hoc certum habemus et exploratum, augusta olim dicta esse non modo sancta et religiosa, sed omnino omnia, quae specie magna venerabilia erant, et prae aliis excellebant, ut ex VIRGIL. *Aen.* VII. 170. OVID. *Met.* VI. 73. CATULLO 65. 80. FLORO. I. 1. 18. aliisque veterum scriptorum locis constat. Quid, quod ipsos etiam

etiam *Deos* augustos vocatos esse, multae do-
cent inscriptiones apud REINESIVM *Insc. I.* 44. p.
88. e quibus non nisi hanc exempli causa ad-
feribimus:

SATVRNO. AVG. SACR
CLAVDIA. ASERNINA. SACER

DOS. DIVAE. AVGVSTAE

T. R. I. 2)

Principes inter Romanos primus C. CAESAR
OCTAVIANUS Augustus appellatus est, vt refert
DIO CASSIVS *Lib. 53. c. 16. pag. 710.* edit. REI-
MAR. Ἀυγούστος, ὡς καὶ πλεῖόν τι ἢ κατὰ ἀνδρώ-
πους ὄν, ἐπεκλήθη. πάντα γὰρ τὰ ἐντιμώτατα
καὶ τὰ ἱερώτατα ἀυγούσαι προσαγορεύεται. ἔξ
ὅυπερ καὶ σεβασὸν αὐτὸν καὶ ἐλληνίζοντές πως,
ὡσπερ τινὰ σεπτὸν, ἀπὸ τοῦ σεβάξεται, προσέι-
πον, Augustus, quasi hominis natura amplior
ipse, cognominatus est. Augusta enim omnia,
quae honore dignissima ac sanctissima sunt, di-
cuntur: ideoque σεβασὸν Graeci Augustum inter-
pretati sunt, quasi venerandum dicas, itemque
FLORVS *IV. 12.* Tractatum etiam in Senatu,
an, quia condidisset imperium, Romulus vocave-
tur?

1) CERES AVGVSTA occurrit in numo apud KLO-
TZIVM *l.c. p. 83.*

tur? Sed sanctius et reuerentius visum est nomen Augusti, ut scilicet iam tum, dum colit terras, ipso nomine et titulo consecraretur. Nec silentio praetereundum, quod apud AVR. VICTOREM de Caesar. c. 1. et in Epit. c. 1. relatum legitur, OCTAVIANVM ob victoriam (ab ANTONIO scilicet reportatam) Augustum cognominatum fuisse.

Neque vero soli OCTAVIANO haecce adhaeret appellatio, sed eadem quoque cum eius successoribus communicata fuit, ita tamen, ut, postquam imperii delatio fere penes milites esse coeperat, is, quem milites elegerant, tunc demum AVGVSTVS haberetur, cum a Senatu hoc nomine fuerat colonestatus, cuius moris exempla apud CAPITOLINVM in *Pertinac. c. 5.* SPARTIANVM in *Pesc. Nigro c. 2.* et alibi passim legere est.

§. III.

Principes, quae disceptandae nunc veniunt, quaestiones hae sunt: Qui et quo tempore factum sit, ut Imp. Rom. titulo AVGVSTVS haud amplius contenti rō *Semper* adiiicerent, cumque antea *Augusti* tantum salutati essent, tandem *Semper Augusti* vocari mallerent. Ad priorem quod

quod attinet, alii eam plane intactam reliquerunt, alii hoc ideo factum esse opinantur, ut significaretur Imperator, qui augetet, quod ipsi commissum esset, imperium. Occasionem ita opinandi fortasse dedit OVIDIUS *Fast. I. 607.*

Et quodcunque sua Iupiter auget ope.

Nec sane noua haec opinio est, sed eadem iam haesit EGESIPPO *de Excidio Hierosolymitano L. V. c. 15.* scribenti: *Et ideo augustum apud eos (Romanos) nomen est imperii, quod augeat suos, non quod alienos opprimat.* Cum autem nemo hodie sit, qui opinionem tam absonam sibi persuaderi patiatur, cardo rei in eo iam vertitur, ut veram tandem tituli *Semper Augustus* rationem inuestigemus. Quod ut recte fiat, meminisse oportet, *Augustum* initio imperium ipsi delatum, ut inuidiam vitaret, dicis causa non nisi aegre, nec in perpetuum, sed decem tantum in annos, suscepisse, idemque, his praeterlapsis, eidem aliquoties fuisse prorogatum. Rem narrat DIO CASSIUS *Lib. 53. c. 16. p. 709.* Τῆς δεκαετίας ἐξελθῆσης, ἄλλα ἔτη πέντε, ἔτι πέντε, καὶ μετὰ τὸ δέκα, καὶ ἕτερα αὐτοῖς δέκα πεμπτάκις αὐτῷ ἐψηφίσθη. ὥς τῇ τῶν δεκαετηρίδων διαδοχῇ διὰ βίε αὐτὸν μοναρχῆσαι.

χῆσαι. Cum autem primum ei decennium exi-
 visset, aliud quinquennium, atque eo circumacto
 rursus aliud quinquennium, post decennium,
 ac eo finito aliud iterum decretum est, quinta
 vice: ita ut, continuatis decenniis, per totam
 vitam imperii summam obtinuerit, seu, ut I.
 G. WALTHER in progr. de Quinquennialibus et de-
 cennialibus Impp. Rom. hunc locum vertit: Ex-
 acto decennio (primo scilicet) unum atque alte-
 rum quinquennium (sive secundum decennium)
 et deinceps decennium (tertium scilicet) et rur-
 us aliud decennium, quinquies in uniuersum,
 ipsi decretum est. Mortuo AVGVSTO nonnullis
 quidem in mentem venit, eandem repetere fa-
 bulam, imperiumque TIBERIO itidem non nisi
 decem in annos deferre. Sed tantum abest, ut
 TIBERIVS ratum id haberet, ut etiam in illos,
 qui ita censuerant, animaduerneret. En iterum
 testem DIONEM *Lib. 57. c. 24. p. 872.* Διελέθον-
 των δὲ τῶν δέκα ἔτων τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, ψηφίσμα-
 τος μὲν ἐς τὴν ἀνάληψιν αὐτῆς οὐδενὸς ἐδείθη οὐδὲ
 γὰρ ἔδειτο κατατέμων αὐτὴν, ὡσπερ ὁ Ἀυγούστος,
 ἀρχεῖν. ἢ μὲντοι πανήγυρις ἢ δεκαετηρῆς ἐποιήθη,
Decem annis imperii eius exactis, ad resumen-
dum id nihil decreto opus habuit: neque enim
in decennia intercisum, quod Augustus fecerat,
id gerebat necessario. Ludi tamen decennales
facti,

facti, itemque Lib. 58. c. 24. p. 896. οἱ δ' ὑπατοὶ Λεύκιός τε Ὀυπέλλιος καὶ Φάβιος Περγικός τὴν δεκετηρίδα ἀνόμαζον, ὡς καὶ τὴν ἡγεμονεῖαν αὐθις αὐτῶ κατὰ τὸν Ἀυγούστου διδόντες. τὴν τε οὖν ἑορτὴν ἅμα ἐποίουν καὶ ἐκολάζοντο. Sed Consules L. Vitellius et Fabius Perficus decennium nuncupauere, tanquam ei, ut Augusto usitatum, tunc imperium prorogarent. Verum hi ludos decennales simul et celebrarunt et poenas dederunt.

Quaeris iam, quid subsequentes fecerint Imperatores? AVGVSTINE, an TIBERII legerint vestigia? Equidem haud inuenio, ex AVGVSTI successoribus quemquam fuisse, qui operae pretium duceret, temporarium simulando imperium, fucum facere populo; quin contrarium aperte docet DIO CASSIVS *Lib. 53. c. 16. p. 709.* Καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορες, καίτοι μηκέτ' ἐς ταυτὸν χρόνον, ἀλλ' ἐς πάντα καθάπαξ τὸν βίον ἀποδεικνύμενοι, ὅμως διὰ τῶν δέκα ἀεὶ ἐτῶν ἐώρτασαν, ὡς καὶ τὴν ἡγεμονεῖαν αὐθις τότε ἀνανεοῦμενοι· καὶ τοῦτο καὶ νῦν γίγνεται. *Quam ob causam posteriores quoque imperatores, etsi non amplius ad certum tempus, sed per omne vitae spatium iis imperium deferatur, tamen singulis decenniis festum, quasi ob eius renouationem, agunt, quod hodie etiam fit.*

B

Sunt

Sunt hi *ludi decennales*, quorum tam frequens veteres apud scriptores mentio fit, quosque describens I. G. WALTHER *l. c.* Sunt, inquit, *dies festi ab Imp. ipsis, singulis in imperio decenniis, quasi ad instaurandum imperium, Augustumque quodammodo imitandum, magna pompa et varia ludorum et largitionum genere, acti, et populi romani, saepe prouincialium quoque magno culti studio, quibus superiore lustro suscepta soluerent vota, et in futurum nuncuparent noua.* Nolo iam denuo litem illam, quo tempore hi ludi sint orti, et quis primus eos instituerit? contestari. Siue enim illos, quod plerique faciunt, ab AVGVSTO, siue, quod I. G. WALTHERO *k)* placuit, ab ANTONINO

k) Hic quidem inter AVGVSTI decennia et ludos decennales distinguens, ludos decennales proprie ita dictos primum ab ANTONINO PIO institutos esse contendit. Enimuero de ludis decennialibus iam sub TIBERIO celebratis testatur DIO *Lib. 57. p. 872.* cuius verba supra pag. 16. adscripsimus. Ceterum de decennialibus Imp. praeter ANT. PAVM in *diff. hypatica seu de Consulibus Caesareis*, et HENR. NORISVM in *Parergo chronolog. de votis decennialibus*, exposuit ALB. MAZZOLENVS in opere praestantiff. *Numis-*

NINO PIÒ repetas, hoc certum est, eos post
AVGVSTVM non ideo, quod imperium successo-
ribus eius non nisi decem in annos delatum,
exactoque quolibet decennio vere instauratum
fuisset, sed, vt DIO *l. c.* testatur, tantum *quasi*

B 2

(i. e.

*Numismata aerea selectiora maximi moduli, e
museo Pisano, cum animaduers. Tomis IV. in
monasterio Benedictino-Casinate 1740 - 1744.
publicata, inscripto; de quinquennialibus, quin-
decennialibus et vicennialibus autem HENR.
DODWELL in Praelect. Camdenian. Prael. XIX.
§. 22. sq. In I. G. MEVSELI Bibli. histor.
Vol. IV. P. II. Sect. IV. p. 93. laudatur quo-
que diss. sur les decennales des Empereurs Ro-
mains, inserta libro, cui titulus: Journal des
Savans, a. 1684. Jul. p. 244 — 248. Conf.
etiam C. E. Hanselmanns Fortsetzung des
Beweises, wie weit der Römer Macht in
Leutschl. eingedrungen. Schw. Hall. 1773. p.
162. et 218. nec non A. A. WENDLERI diss.
de quinquennial. et decennial. Imp. Rom. Lipsiae
1789. De usu decennialium in legibus prae-
fertim Cod. Theod. interpretandis legi merentur
F. D. RITTERI Prolegom. ad C. Th. p. 213.
THEODORICVM, Ostgothorum quondam regem,
etiam decennalia celebrasse, monet GVNDLING
in Gundlingian. P. XV. p. 416.*

(i. e. dicis causa) ob eius renouationem actos, imperium ipsum autem TIBERIO et successoribus reapse in perpetuum, seu in omne vitae tempus, delatum fuisse.

§. IV.

Facile iam L. B. tuaque sponte poteris divinare, quid sibi demum titulus *Semper Augustus* velit. Cum scilicet olim AVGVSTVS imperium non in perpetuum, sed in singula, quae identidem sese excipiebant, decennia suscepisset, eiusdem successores, utpote ad quos perpetuum deferebatur imperium, vere perpetui erant Augusti; indeque factum est, ut iam non amplius *Augusti* tantum, sed *Semper Augusti* appellarentur. Nec facile quemquam isthaec appellatio, tanquam ab usu et ratione linguae latinae deflectens, spero, offendet. Cui enim hic non sua sponte succurrit *Semper-lenitas* illa apud TERENCEM *Andr. I. 2. 4.* cuius loco TVLLIVS *Catil. II. 3.* *lenitatem* ponit *perpetuam*. Quis est, qui non meminerit *decemprimorum* illorum, a CICERONE *pro Rosc. Amer. cap. 9. et 38.* memoratorum? Plura huius dicendi formae, quam ἰσφὲν vocant, exempla, ut *semper-florens*, *semper-parens*, *obuiamatio*, *ante-malorum*, passim veteres apud scriptores,

tores, aequè ac grammaticos recentiores occurrunt 1).

Si quis autem ex me quaerat, vnde mihi constet, τὸ *Semper-Augustus* reapse idem, ac *Imperator perpetuus*, significare, ego quidem primo ad l. vn. *D. de Off. praef. praet.* prouocabo, vbi ARCAD. CHARISIUS: *Regimentis reip. ad IMPERATORES PERPETVOS translatis, ad similitudinem Magistrorum equitum Praefecti praetorio a Principibus electi sunt*; qua in lege, vt obiter hoc moneam, haud necesse est cum nonnullis loco *perpetuos* legere *perpetuo*. Vid. I. C. VAN WACHENDORF *Diss. Trias* p. 80. Deinde facile esset, vel centum proferre inscriptiones, in quibus Impp. nunc *perpetui*, nunc *perennes*, nunc *sempiterni* dicuntur. Ne autem vos L. B. praeter necessitatem lapidibus onerem, nonnulla saltem hanc in rem protulisse exempla iu- uabit. Ita igitur apud IANVM GRVTERVM *Inscript. antiqu.* p. 164. n. 3. legitur:

DDD. NNN. VALENTINIANI, VALENTIS
ET GRATIANI, PERENNIVM AVGVSTORVM

B 3

nec

1) Ita etiam dicitur *semperflorens*, *sempermu-
stum*, *semperuiuum*. Vid. BAS. FABRI *Thef. T.*
II. p. 631. edit. quae Lipsiae 1749. prodiit.

nec non *p.* 178. *n.* 1.

IMP. CAES. FL. CONSTANTINVS MAX. AVG.
SEMPITERNVS,

itemque *p.* 164. *n.* 3.

DDD. NNN. VALENTINIANI, VALENTIS ET
GRATIANI
PERENNIVM AVGVSTORVM.

Quid, quod interdum in vna eademque inscrip-
tione vtrumque (*perpetuo et semper*) coniungi-
tur, e. g. *p.* 285. *n.* 8.

D. N. VALENTINIANO
PERPETVO AC FELICI
SEMPER AVGVSTO

nec non *p.* 1086. *n.* 8.

DDD. NNN. VALENTINIANO
VALENTI ET GRATIANO
PERPETVIS PII FELICI
BVŞ SEMPER AVGVSTIS

MARQV. GVDIVS *Inscript.* *p.* 73. *no.* 3. hanc
exhibet inscriptionem:

AETERNI IMPERATORES
DIOCLETIANVS ET MAXI
MIANVS AVGVS
TI ET PERPETVI
CAESARES

CON-

CONSTANTIUS
ET MAXIMIA
NVS - PONTEM
METAVRO

Perennitas Augusti etiam occurrit in numo apud IO. TRISTANVM in *Commentariis historicis Tom. III. p. 71.* nec non *Perennis Augustus* apud SIDONIVM *Ep. I. 5.* Quid, quod Imp. ipsi passim sibi tribuunt *perennitatem*, e.g. LEO et ANTHEMIVS in *l. 14. §. 1. C. de S. S. Eccles. Si haec nostrae perennitatis statuta audaci spiritu et mente sacrilega quisquam temeranda crediderit, etc. m).* Taceo iam, nonnunquam literis etiam P. P. A. haec verba *Pius, Perpetuus, Augustus*, significari, ceu iam monuit LAVR. PATAROL. in *Serie Augustor. Augustar. Caesar. et Tyrannor. prolegom. p. 18.* Sufficient, spero, haec ad probandum id, quod volebamus, titulum puta *Semper-Augustus* nihil aliud prae

B 4

fe

m) De appellatione *Romae aeternae* dixi *Probabil. lib. 2. cap. 21.* Occurrunt in historia rom. etiam *Censores perpetui, Flamines perpetui, etc.* Ita (*perpetui*) scilicet dicebantur, quibus vel imperium vel munus aliquod, nullo intervallo disiunctum, usque ad vitae finem datum fuerat, Vid. ERH. REUSCH. *l. c. p. 33.*

se ferre, quam *Imperatorem perpetuum*, cui reip. administratio non, vt olim AVGVSTO, singula in decennia, sed in perpetuum, i. e. in omne vitae tempus, delata fuit atque concredita.

§. V.

Ad alteram iam veniamus quaestionem, quo videlicet tempore τὸ *Semper* appellationi *Augusti* additum fuerit, seu quinam Impp. inter Romanos titulo *Semper-Augustus* primus fuerit co-honestatus? Quotquot ego super hac re consului, tantum non omnes in ea sunt persuasione, vt SEPTIMIUM SEVERUM primum hoc titulo vsus esse existiment. Ita sane non modo *Auctor anonymus Commentat. in Obs. Halens.* supra iam laudat. §. 7. sed etiam C. A. KLOTZIVS in *Opusc. numar.* p. 254. Vterque ad veterem prouocat inscriptionem, quae apud GRVTERVM p. 271. n. 4. legitur. Enimuero aut mei me fallunt oculi, aut nihil plane eius, quod illi venditant, ibi occurrit. Inscriptio ita comparata est:

PROPAGATORI ORBIS
AC ROMANAE REI

— I — X —

VICTO-

VICTORI AC
TRIVMPHATORI
SEMPER AVG

FABIVS CONSER —
PRAEF. VRBI ITERVM IVDEX
COGN. SACR. MAIESTATI EIVS
DICATISSIMVS

In dextro latere legitur:

D. PRIDIE KAL. IVNIAS
ARBITRONI ET LOLLIANO
COS.

Vbi quaeso hic SEPTIMII SEVERI mentio?
Deficit potius nomen Imp. de quo hic agitur,
temporis, ni fallor, vetustate exesum. Fefel-
lit sine dubio viros doctos inscriptio hanc pro-
xime praecedens, quae SEPTIMII SEVERI
prae se fert nomen, quod quidem ad hanc et-
iam, de qua quaerimus, imprudenter traxe-
runt *n*). Aliter, fat scio, sensissent, si totam,
a capite ad calcem, perlegere inscriptionem
haud grauati essent. Ita enim ex verbis:

B 5

D.

n) Eundem errorem errauit FEL. OSIVS in *castigat.*
collat. et not. in Alb. Mussati historiam Augustam
Henrici VII. Caesaris, cuius verba infra in ad-
dendis adscriptimus.

D. PRIDIE KAL. IVNIAS
ARBITRONI ET LOLLIANO
COS.

facile perspexissent, inscriptionem istam ad SEPTIMIVM SEVERVM pertinere plane haud posse. Nominantur enim hic ARBITRO et LOLLIANVS Consules. Iam mihi quaeso evoluite THEOD. IANS. AB ALMELOVEEN *Fast. Consular. p. 163. et 206.* et statim intelligetis, ARBETIONEM (ita enim loco *Arbitronis* legendum est) et LOLLIANVM Consules fuisse A. V. C. 1108. P. C. N. 355. o) quo certe tempore non SEPTIMIVS SEVERVS, sed FL. VAL. CONSTANTIVS imperio praefuit. Vid. PATAROL. p. 76. Quid, quod vel ex nomine FABII praef. vrb. qui hanc ipsam inscriptionem Imperatori dicavit, intelligi haud difficulter poterat, eam ab aetate SEPTIMI SEVERI quam maxime alienam esse. Ecquando enim FABIVS praefectura vrbis functus est? ALMELOVEEN quidem *l. c. p. 507.* FABIVM eos inter praefectos vrbis refert, quorum aetas incerta

o) Atque haec verba: *Dec. Arbetione et Lolliano Coss.* etiam leguntur apud GRUTERVM *l. c. p. 1055. n. 4.*

certa fit. Sed ecce! EDVARD CORSINVS in *Libr. doctissimo de Praefectis vrbi (Pisis 1766.) p. 197. sq.* docuit, FABIVM (TITIANVM) primum A. Ch. 339. secundum autem A. 351. praefectum vrbi fuisse, et hunc ipsum in inscriptione Gruteriana p. 271. no. 4. memorari, simulque verba huius exesa feliciter restituit, *In tertio*, inquit, *versu CONSTANTII nomen erasum fuit; in septimo vero legendum FABIVS TITIANVS CONS. ORD. quemadmodum in superioribus observatur. Ex adiectis autem Arbetionis et Lolliani Coss. nominibus perspicue apparet, quod haec Epigrapha anno 355. dicata fuit, postquam TITIANVS tum Consulis, tum Praefecti munere perfunctus erat.* Hunc sane librum legere melioraque inde discere poterat c. A. KLOTZIVS, quippe cuius *Opusc. nummar.* anno demum 1772. prodire. Sed uti fieri solet, vara vibiam sequitur, faciliusque est, aliorum opinionibus, seu veris seu falsis, subscribere, quam rem, de qua agitur, suo Marte paulo accuratius examinare. Ceterum auctori anonymo saepius laudato, quippe qui iam anno huius seculi tertio scripsit, error iste facilius, quam KLOTZIO, condonandus est.

§. VI.

Haec eo pertinent, vt clarum faciamus atque perspicuum, inscriptionem illam Gruterianam, qua nonnulli probare voluerunt, SEPTIMUM SEVERVM primum titulo *Semper-Augustus* vsurum esse, nihil plane, quod huc faciat, continere, sed ad tempora potius CONSTANTII, qui anno circiter 350. imperio potitus est, pertinere. Quid igitur? Quo, inquis, tempore tibi titulus iste inualuisse videtur? Mihi quidem quaestio, quo demum tempore titulus *Semper-Augustus* Romae primum auditus fuerit? certo definiri haud posse videtur. Etenim non sequitur, vt exemplum, quo aliud antiquius hodie non exstat, antiquissimum etiam sit omnium, quae vnquam exstiterint. Et quis quaeso adfirmare ausit, legisse se, quaecunque hodie supersunt, omnia? Ideirco quaestio ita potius constituenda mihi videtur: Quodnam exemplum tituli *Semper-Augustus* antiquissimum sit eorum, quae ad nos transmisit antiquitas, quaeque harum rerum peritis innotuerunt? Sed hoc ipsum etiam difficile explicatu multisque dubiis inuolutum esse videtur.

§. VII.

§. VII.

Est in IAC. SPONII *Miscellaniis erudit. antiqu. p. 168.* inscriptio, quae si recte se habet, vel inde constare poterit, antiquissimum esse hunc, de quo agimus, titulum, et iam primo post C. N. seculo inualuisse. Ita enim comparata est:

AVGVSTO. LIBERATORI. NATIONVM
ORBIS. ROMANI
INSTITVTORI. LIBERTATIS HETRVSCAE. REIP
CONSERVATORI. MILITVM. TVTORI. LEGVM
ET. BONO. REIP. NATO.
COLONIA. LVCENSIVM
DIVO. TIBERIO. CLAVDIO. QVARTO. EIVS AN
NERONI. INVICTO. PATRI. PATRIAE
ROMANORVM
SEMPER AVGVSTO

Sed falsi hanc inscriptionem postulat KLOTZIVS *l. c. p. 354.* idque praeceunte GISB. CVPERO in *Monument. antiqu.* additis eiusdem *Harpocrati, p. 249.* qui liber quia apud nos rarissimus est, ipsa, quae huc pertinent, verba adscribere haud pigror. Ait scilicet CVPERVS: *Nec Augustus vocatus fuit vnquam liberator nationum orbis Romani; et frigide satis atque ieiune appellatur institutor libertatis Hetruscae Reip. imo et consuuator militum et tutor legum: quae si quis Augustei aevi esse putat, nae ille parum*

parum in antiquitate versatus est. Ipsum illud BONO REIP. NATO sequioris aevi est; nec ita ornantur Augusti, Tiberii, Caii vel Claudii, etc. verum Constantini, Iuliani, Theodosii, Arcadii, Honorii, et Theodorici, uti constat ex lapidibus antiquis. Et fraudem arguit DIVVS TIBERIVS CLAVDIVS NERO; tum quod quartus eius annus, nescio quam ob causam, adiicitur, tum quod vocetur INVICTVS ET ROMANORVM SEMPER AVGVSTVS. Nam nemini ignotum esse arbitror, hanc loquendi formam posterioribus temporibus originem duxisse. Ego vero, etsi nec ipse omnia, quae in hoc titulo leguntur, aevo Augusteo conuenire existimo, totam tamen inscriptionem falsi postulare non ausifim. Fac enim, verba nonnulla a consuetudine illius tempestatis esse aliena, potuitne titulus hic scriptus esse posterioribus temporibus, quibus in locum veteris simplicitatis succedere iam incipiebant eiusmodi ampullae et sesquipedalia verba? Atque ita rem sese habere, vel ipsa tituli, de quo quaerimus, verba haud obscure indicare mihi videntur. Neque enim, ut nonnulli opinantur, ad AVGVSTVM omnia referenda sunt, sed quae leguntur quatuor versibus postremis, partim ad CLAVDIVM, partim ad NERONEM Imp. pertinent. Quid, quod idem
titulus

titulus etiam occurrit in OCTAV. BOLDONI, Mediolanensis, libro, *Epigraphica* inscripto, p. 462. vbi haecce leguntur adnotata: *Exemplum dabit memoria antiqua boni seculi Romanorum, nuper eruta Lucae, ea parte, vbi olim forum, quae etiamnum visitur columnae incisa, teste Tuccio Lucensi in Historia Ms.* Atque inde fortasse eundem titulum sumsit SPONIUS, qui nihil adscripsit, nisi pauca haec verba: *Colonia Luca s. Lucca, quae etiamnum nomen retinet, resp. nulli ignota, hanc columnam Augusto Caesari dedicauerat, quae cum elegantibus exornat epibetis.* Ipse etiam GISB. CUPERVS nos haud celauit, iam GRAEVIVM, doctum illum Musarum sacerdotem, censuisse, iis, qui hunc titulum pro suppositio habent, posse reponi, illum positum esse non seculo AVGVSTI et primorum, qui ibi memorantur, Imperatorum, sed post in memoriam beneficiorum, quibus illi Imperatores hanc ciuitatem adfecerant. Taceo iam, difficillimum esse, de vera alicuius scripturae aetate sola ex latinitate iudicium ferre, propterea quod nullo tempore defuerunt, qui a recepta dicendi scribendique consuetudine haud paulo deflecterent. Ita e. g. de MAECENATIS oratione diffluente et *κακοζήλια* exposuit I. H. MEIBOMIVS in *Maecenate* p. 34.

et

et 142. sq. et de latinitate plebeia aevi Cicero-
niani c. A. HEVMANN in *Poeciles T. III. p.*
307. Conf. etiam MART. BORKII diff. qua
euincitur, *aliqua latine dici, negari difficilius,*
quam adfirmari, nec non I. A. ALDINVS de
var. linguae lat. fortuna p. 45.

§. VIII.

Quandoquidem autem tempus, quo titu-
lus *Semper Augustus* inualuit, ex inscriptio-
ne illa Lucensi tuto colligi nequit, ad alias, cer-
tiores nullique dubio obnoxias, properandum
est. Ac PHILIPPVS quidem Sen. cui anno 244.
imperium obtigit, *Semper - Augustus* vocatur
apud ORVTERVM p. 272. n. 9.

OB HONOREM PHILIPPI IM-
PERATORIS NOBILISS. SEM-
PER AVGVSTI ET PHILIPPI
CAESARIS NOBILISSIMI p)

DIOCLE-

p) De titulis *Augusti* et *Caesaris* ita AVSON. FOR-
MA de *different. verborum vsuque antiqu. locut.*
p. 125. *Augusti dicebantur hi, qui praerant*
Imperio Romano; Caesares autem erant Impe-
ratores designati et futuri successores, quales
olim Principum filii, et qui nunc appellantur
Reges

DIOCLETIANVS et MAXIMIANVS autem
eodem titulo mactantur *ib. p. 199. n. 4.*

DD. NN
AETERN. IMPP
C. AVRE. VALER
IO. IOVIO. DIO
CLETIANO. ET
M. AVR. VALERI
O. ERCVLEO
MAXIMIANO
PIISS. FEL. SEMPER. AVGG

nec non p. 279. n. 2.

IMPP. CAESS. VALER
IO. DIOCLETIANO. ET
AVRELIO. VALERIO
MAXIMIANO. PIISS. FE
LICIB. SEMPER. AVGG.

item-

*Reges Romani. Et haec quidem fuit horum no-
minum differentia iam declinante imperio, ut ex
Ammiano, Lampridio, Spartiano, et ex rescrip-
tis Impp. Codici Iustiniano insertis apparet.
Nam florente Imperio omnes Romani Impp. vo-
cabantur Caesares Augusti, quod ex numismatis
et antiquis inscriptionibus notissimum est.*

C

itemque CL. IULIANVS p. 1086. no. 7.

CLAUDIO IULIANO
VICTORI. AC
TRIVMPHATORI
SEMPER. AVG
DOMINO ORBIS
TERRARVM
B. R. P. NATO

Subsimiles tituli leguntur apud THOM. REI-
NESIVM in *Syntagm. inscript. antiquar.* quod
Lips. et Franc. 1682. prod. e. g. p. 241.

IVNONI. REGIN
SACRVM
D. N. DIOCLETIANI IN
CLYTI. PRINCIP. SEM. AVG
PINIVS PAVLLVS SILVANVS
VIR. CLAR. PRAEF. VRB
IVDEX. SACRARVM. COGNITIO
NVM. VOLVNT. EIVS CVR

nec non p. 318.

DIVO CLAUDIO. GOTHICO
MAXIMO. PIO. FELICI. VICTORI. AC
TRIVMPH — SEMPER AVGVSTO

itemque pag. 326.

FLAVIO GRATIANO
SEMPER. AVGVSTO

IN.

INSTAVRATORI ORBIS TERRARVM
 PERPETVO AC PISSIMO IMP. D. N
 ET VALERIO CONSTANTINO
 MAXIMO PIO FELICI
 SEMPER AVGVSTO
 VICTORI AVGVSTO

P. IOBERTVS in *notitia rei numariae* pag.
 140. edit. quae *Lips.* 1695. prodiit, hanc pro-
 fert inscriptionem:

*Piissimae et venerabili Dominae nostrae He-
 lenae Augustae, matri domini nostri Vi-
 ctoris Semper Augusti Constantini, et auiae
 beatissimorum dominorum nostrorum Cae-
 sarum, Ordo et Populus Neapolitanus,*

et *Arelate* in columna marmorea etiamnum hic
 legitur titulus:

SALVIS DD. NN. THEODOSIO ET VALEN-
 TINIANO

P. F. V. AC TRIVM. SEMPER AVG. XV
 CONS. VIR. INL. AVXILIARIS PRAE
 PRAET. GALLIA. DE ARELATE MA
 MILLIARIA PONI. S

M. P. S. q)

C 2

Eun-

q) Vid. *Phil. Thicnesses Reisen durch Frank-
 reich* — a. d. *Engl. Leipz.* 1778. S. 190.

Eundem sibi vindicat CONSTANTIVS Aug. in litteris anno Chr. 358. ad SAPOREM, regem Perfarum, datis, quas nobis seruauit AMM. MARCELLINVS *Lib. 17. c. 5.*

Victor terra marique Constantius, Semper Augustus, fratri meo Sapori, regi, salutem plurimam dico,

eodemque SYMMACHVS in *Epistolis* passim suos mactat Impp. e. g. *L. X. Ep. 61.*

DDD. Valent. Theod. et Arcad. Semper Auggg. Symmachus Praef. urb.

§. IX.

Cum iam de numis, eundem titulum exhibentibus, quaeritur, EZECH. quidem SPANHEMIVS in aureo *de praestant. et usu numismat. antiquor.* libro, *Vol. II. p. 384.* existimat, illum IULIANO Imp. in numis primum delatum fuisse. Antiquiorem quidem cum capite VITELLII laureato et hacce epigraphe: VIT. CAESAR IMPERATOR PONT. PPP. C. SEMPER AVGVSTVS, e *Memoriis Treuoltiensibus an. 1704. p. 421.* profert C. A. KLOTZIVS *l. c. p. 254.* simul autem eundem, tanquam illi seculo haud conuenientem, reiecit, idemque iam antea

tea a GRAINVILLIO factum esse confirmat. Equidem in *Memoriis Treuoltiensibus an. 1704.* quae *Treuoltii* prodierunt, nihil eius inueni, cumque alteram editionem *Amstelaedami* editam r), qua KLOTZIVS sine dubio vsus est, hic reperire haud possem, bona de copia super numo illo iudicandi desperare iam coeperam, cum tandem in CHRISTOPH. WOLTERECKII *Electa rei numar.* inciderem, ibique p. 90 id, quod diu multumque quaesiveram, inuenirem. GRAINVILLIVS scilicet hunc ipsum maximi moduli numum falsum esse contendit has ob causas. I. inquit, genuinis in numis Imperator semper inscribitur A. VITELLIVS, vt distingatur a fratre L. VITELLIO. II. Compendium litterarum insolens est, siquidem in numis genuinis aut VITELLIVS integre, aut VITELL. inuenitur. III. Imperatoris vocabulum nunquam occurrit integrum, nomine praesertim proprio decurtato. IV. Augusti vocabulo, eo saltem tempore, nusquam subiicitur Pontifex, omisso Maximi elogio. V. Quid sibi volunt tres litterae P. P. P.? VI. Litteram E. in Imperatorum numis nunquam

C 3

r) Huius editionis mentio fit in *Catalogo Bibliothecae Bünauianae, Tom. II. Lipsiae 1753.*

quam ita singulam reperimus. VII. Semper-Augustus genium seculi illius minime sapit.“

CHRIST. WOLTERECK autem argumenta GRAINVILLII ita diluere studet: Primo, ait, per litteras P. P. P. et quae illas sequitur E potest innui *Pater Patriae, Pater Exercituum*. II. Nonne VITELLIVS a fratre titulis suis satis distinguitur? III. Contendit GRAINVILLIVS, *Semper-Augustum* non sapere genium saeculi VITELLII; sed nullum huius sententiae suae attulit documentum. IV. Reliquae, quas proponit, difficultates ad sollemne illud quorundam antiquariorum argumentum redeunt: Hoc aut illud in aliis numis haud reperitur: ergo numus, qui illud habet insculptum, falsus est. At sane, num argumento huic vel minimum inest ponderis? Nobisne omnes numi veteres adhuc restant? Nonne inscriptio ab aliis diversa primum occurrere in numo quodam debuit, antequam similis aliqua usquam alibi fuit observata? Nonne vero videtur simile, tunc perinde, ut etiamnum nostra aetate, numorum rationem magnam partem dependisse ab imaginatione auctorum, ab ingenio, studio ac respectu, negligentia vel imperitia monetariorum.“ Quaeris, quid mihi videatur? Ego qui-

quidem, vsque dum fortiora pro GRAINVILLII sententia proferantur argumenta, WOLTERECKIO adstipulari haud dubito. Ecquid enim fiet, si cuilibet licet, quidquid, vel leuissima de causa, ipsi videtur suspectum, decretoria statim formula falsum dicere, aut tanquam partum supposititium foras eicere?

Sed alium C. A. KLOTZIVS memorat numum, hac cum epigrapha: DN. VALENS. VICTOR. SEMPER. AVG. eumque in VAILLANTII *Numismat. Imp. Rom. praestantiss. Tom. III. p. 259.* extare auctor est. Cum autem VAILLANTII liber, *Parisiis 1694.* typis excusus, duobus tantum absoluatur tomis, egoque editionem alteram, quae *Romae 1743. tribus Vol.* prodiit, quaque KLOTZIVS vsus esse videtur, nancisci nondum potuerim, mihi quidem, an vera ille retulerit, aestimare haud licet. Ceterum ait KLOTZIVS, in hoc numo dubium videri posse, verbum *semper* ad praecedens *victor*, an ad consequens *Augustus* referendum sit. Et fit sane interdum, ut *semper* verbo, ad quod pertinet, postponatur, e. g. apud Cic. *pro Roscio Amer. cap. 38.* *Aliqua fretus hora semper.* Vid. IAC. FACCIOLATI *Exercitat. in Cic. Or. pro P. Quinctio et S. Rosc. Amerin.*

pag. 138. et 168. Numum etiam, in quo haec-
 ce leguntur verba: VICTORIOSO SEMPER,
 profert C. F. HOMMELIVS in *iurispr. numism.*
illustr. p. 166. Cum autem hoc non nisi rarif-
 sime fiat, multoque frequentius dicatur *Semper*
Augustus, quam *Victor semper*, mihi quidem
 nullum est dubium, quin prius hic etiam prae-
 ferendum sit.

Egregius porro nullique plane dubio sub-
 iectus est numus CL. IVLIANI (qui anno 361.
 imperium obtinuit) apud CAROLVM DV FRES-
 NE in *Historia Byzantina, Part. I. Tab. XIV.*
 pag. 39. Epigraphe numi haec est:

DN CL IVLIANVS SEMP AVG

et altera in parte:

VICTORIAE DD NN I AVG

Antica refert faciem IVLIANI cum diade-
 mate ex margaritis, in postica autem conspici-
 tur *Victoria gradiens* dextraque fertum, fini-
 stra palmam tenens. Infra legitur LVG. At-
 que hic ipse numus est, quem cum lectoribus
 nostris communicare, et in fronte huius libelli
 exhibere sustinui.

§. X.

§. X.

His praemissis, iam ad quaestionem §. VI. propositam: Quodnam exemplum huius tituli antiquissimum sit eorum, quae ad nos transmisit antiquitas, quaeque harum rerum peritis innotuerunt? redeo, utque omnia vnam quasi in summam contraham, dico, antiquissimum huiusmodi exemplum occurrere mihi videri in numo VITELLII supra prolato, et contra dissentientium argumenta satis, ni fallor, vindicato. Quod si quis autem, hunc numum genuinum esse, prae fracte neget, nec aliud persuaderi sibi patiat, illum ad inscriptiones §. VIII. prolatas, quarum antiquissima PHILIPPI nomen prae se fert, ablegamus. Neque vero ita ad stipulari possumus EZ. SPANHEMIO *l. c. Vol. II. p. 384.* scribenti, *Semper Augusti* appellationem a DIOCLETIANI temporibus originem ducere, eundemque titulum in numis IULIANO Imp. primum delatum cerni. Ceterum, quando idem *l. c.* de appellatione *Perpetui* ita differit: *Perpetui nomen seculo Constantimiano ac sequente est ei subinde additum, uti in Constantii, Constantini M. filii, nummis aliquot aureis, nempe Fl. Iul. Constantius Perp. Aug. ac similiter proximo seculo in Leonis Sen. Anthemii, Leonis Iun. Zenonis, Nepotis, ac*

Phocae Augustorum nummis. Immo prout diu ante legitur Traiani nummus, inscriptus: Imp. Nerua. Caes. P. P. Imp. Traianus Aug. Perpetuus vero eiusdem Principis, in quo Roma Perpetua Aug. Adde, Perpetuitati Aug. exstare in pluribus Alexandri Seueri, Gallieni, Cari et Valerii Seueri nummis: nempe prout in acclamationibus recens nuncupatorum Augustorum non solum solemne illud Dii te seruent, sed etiam Dii te perpetuent, est acclamatum. Quomodo etiam cum Perpetui Caesares dicuntur in inscriptione veteri, tum Imp. Perpetuus in nummis Alexandri Seueri et Probi; qualem ad Iuliani Caesares adtulimus s), inscriptum Perpetuo Imp. C. Probo Inuicto Aug. et cui alium nuper addidit Harduinus: Perpetuo Imp. Probo Aug. e quo paulo post colligit, hunc Perpetui Imperatoris titulum Probo ibi concessum, velut eximiam quandam honoris praerogatiuam, aperte docere, non fuisse omnes Imp. Romanorum perpetuos Imp. sed ad tempus duntaxat a Senatu

s) In editione IULIANI Imp. Caesarum, quae cum integris adnotat. aliquot virorum doctorum et selectis EZ. SPANHEMII, cura I. M. HEVSENGERI Gothae 1736. prodiit, huius numi mentio fit p. 86.

natu praestitutum; ego quidem haud intelligo, quare a) dicat, perpetui verbum, quod TRAIANO iam tribuitur, aevo demum Constantiano τῶ Augusti nomini subinde additum fuisse, b) numum ita inscriptum Imp. Nerva Caes. P. P. Imp. Traianus Aug. Perp. ad solum TRAIANVM referat, cum et NERVAE et TRAIANI nomen prae se ferat t). Nec c) verum est,

Perp.

z) Atque hinc sine dubio errat etiam I. C. BATTRELLVS in *Expositione aurei numismatis Heracliani ex museo Clementis XI. P. M. in Memoriis Treuoltiensibus an. 1704. vbi p. 1346. legitur: Constantius, fils de Constantin, est le premier des Empereurs, qu'on ait appellé Perpetuus Augustus, comme Probus est le premier et le seul, qu'on ait appellé Perpetuus Imperator. Melius auctor animaduersionum ad LVD. IOBERTI librum La science des médailles inscriptum, Tom. I. p. 279. Outre les médailles de Iulien l'Apostat, de Constance et de Nerva, il y a plusieurs médailles de Probus, sur lesquelles du côté de la tête on lit Perp. ce qui ne peut signifier, que Perpetuus; d'autant plus que nous avons de ce même Empereur une médaille de petit bronze avec Perpetuo Imp. C. Probo. Aug. R. Soli Inuicto.*

Perpetui Imp. titulum PROBO, velut eximiam quandam honoris praerogatiuam, concessum fuisse; propterea quod, vt supra demonstraui-
mus, a TIBERII inde tempore reapse omnes Imp. Rom. fuere perpetui, folique AVGVSTO imperium fingula in decennia et quinquennia delatum fuit; vnde necessario fequitur, vt *Perpetui Imp.* titulus PROBO, velut eximia honoris praerogatiua, concedi haud potuerit.

§. XI.

Ne autem omnia, quae ad vsum huius tituli probandum faciunt, cumulando taedium creemus lectoribus, ad IVSTINIANVM iam veniamus, qui ipse *Semper Augustum* se dicit non modo in *Prooem. Inst.* sed etiam in *Constitutione*, quae incipit *Deo Auctore*:

IMPERATOR CAESAR FLAVIVS IVSTINIANVS
PIVS FELIX INCLYTVS VICTOR AC TRIVMPHATOR
SEMPER AVGVSTVS

eodemque titulo in *Constitutionibus*, quae incipiunt *Omnem* et *Tanta*, superbit. In *Const. graeca* *Δεδωκεν* occurrit verbum *ἀεὶ καὶ βαςος*, quod quidem latino *Semper-Augustus* omni ex parte respondet. Vid. I. H. MYLII *Opusc.* p. 152. et

162. Notari tamen meretur, eundem Imp. in
Prooem. Inst. quod ita finit:

D. CP. XI. CALEND: DECEMBRIS, D. IVSTI
NIANO P. P. A
III. CONS

etiam *Perpetuo Augustum* dici, quippe quod
litteris P. P. A. hic significatur, vt recte monet
C. G. SCHWARZ in *Scholiis philolog. ad Prooem.
Inst. iur.* in eiusd. *Exercitat. Academ.* a TH. C.
HARLESIO, viro celeberr. *Norib.* 1783. editis,
p. 180. Ceterum titulo ἀὲὶ σεβαστὸς alios etiam
Imp. Constantinopolitanos vfos esse, docet
CANGIVS in *diff. de Imp. Constantinopol. s. in-
fer. aevi numismat.* (quae legitur in calce *Gloss.
med. et inf. lat.*) §. 37. Quae cum ita sint, non
erat profecto, quod POLYCARP. LEYSERVS
in *diff. de his, quae Imp. Iustiniano in prooem.
Inst. imperite supposita sunt, τὸ Semper-Augus-
tus* in proem. *Inst. obuium*, tanquam ab aevo
Iustiniano alienum, impugnaret, recte ideo
notatus ab I. H. MYLIO *l. c.* vt iam in prooemio
huius commentationis monuimus.

§. XII.

Sed nec Imp. Carolingicorum tempori-
bus titulus iste incognitus fuit. Ecce enim in
charta

charta diuisionis s. testamento CAROLI M. apud BALVZIVM Capitular. Tom. I. p. 539. ita legitur:

Imperator Caesar Carolus, Rex Francorum inuictissimus et Romani Rector Imperii, felix ac triumphator Semper Augustus u).

Similiter LVDOVICVS PIVS in epistola ad MAGNVM, Archiepiscopum Senonensem, apud BALVZIVM Tom. I. p. 553. hoc insignitur elogio:

Gloriosissimus H. Ludouicus, superno munere victor, Semper Augustus.

Haud quidem defunt, quibus haec charta suspecta videatur, e. g. I. M. HEINECCIO in *Syn- tagm. de sigill. p. 106.* qui diplomata etiam apud GOLDASTVM, FERARDVM, SCHATE-
NIVM,

u) Legitur etiam apud GOLDASTVM *Const. Imp. Tom. I. p. 145.* in hunc modum: *Caroli M. Constitutio de pace constituenda et conseruanda, et diuisione regni facienda inter filios — In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Imperator, Caesar, Carolus, Rex Francorum inuictissimus, et Romani Rector Imperii, Pius, Felix, Victor ac Triumphator, Semper Augustus.*

NIVM, HENRICVM BODONEM atque LIM-
 NAEVM, in quibus titulus *Semper Augustus* CA-
 ROLO CRASSO, OTTONIBVS et HENRICIS
 tribuitur, sublestae fidei esse existimans, *Quare,*
 inquit, *horum auctorum fide stare nolim, certo*
persuasus, in sigillis, aequae ac diplomatibus an-
te seculum XII. vix quemquam Imperatorum
Germanorum se Semper Augustum scripsisse.
Imo vereor, ut Friderici I. reperias diploma
aut sigillum, quod istam formulam praeferat.
Procul dubio igitur huius moris natales debentur
Henrico VI. qui, ut primus mutato antiquo
vsu prouinciarum titulos coepit nomini suo ad-
scribere, ita et huius formulae in vsum reuoca-
tae auctor recte statui posse videtur. Alia omnia
 autem sentit, et recte quidem sentit STEPH.
 BALVZIVS *Capitular. Reg. Franc. T. II. p.*
 1068. cuius verba, quae hic legantur, dignif-
 sima sunt. *Hanc, ait, partitionem regnorum*
Karoli Imp. dubiae fidei esse scribit Petrus Pi-
tthoeus in Praef. ad duodecim scriptores historiae
Francorum, hinc persuasus, quod in chartaceo
exemplari Tbegani operi recentiore manu sub-
iuncta fuit. Sed ego vetustissimum illius exem-
plar reperi in bibliotheca Thuana, licet non in-
tegrum; eademque a Io. Nauclero edita pridem
fuerat, et Auentinus eam memorat in annalibus
 Boio-

Boiorum. Immo Eginhardus disertam illius mentionem facit, seque eam iussu Imperatoris ad Leonem Papam detulisse, ut eius subscriptione firmaretur. Illi praeterea fidem et auctoritatem conciliat charta diuisionis imperii facta a Ludouico Pio anno 837. cuius omnia ferme capita descripta sunt ad verbum ex illa Karoli, et tamen ista falsi accusata non fuit a Pitboeo, qui primus eam vulgavit in eodem volumine scriptorum coaetaneorum. Denique huius diuisionis a Karol. factae clara et manifesta mentio est in capite tertio capitulorum apud Niumaga statim post imperii diuisionem editorum; cumque eandem CAROLI M. chartam denuo nuper ediderit F. P. CANCIANI inter Barbarorum leges antiquas, Vol. I. p. 171. simulque BALVZIO suum adiecerit calculum, ego quidem, vt I. M. HEINECCI sententiae subscribam, a me impetrare haud possum, sed itidem BALVZIO lubentissimo animo adstipulor. Quid quaeso, postquam LEO III. P. M. anno 800. festo natiuitatis Christi, Romae in templo, CAROLI M. capiti coronam imposuerat, eique haec verba *Viuat Carolus Imperator Augustus* acclamauerat, haec ipsa autem verba mox vniuerso a populo magna laetitia repetita fuerant, quid, inquam, impediabat, quo minus CAROLVS titulo etiam *Semper Augustus* uteretur?

tur? Nouimus praeterea, instaurato a CAROLO M. et OTTONE M. imperio occidentali plerorumque animos hanc occupasse persuasione, Impp. Germanicos veterum Impp. Romanorum esse successores, iuraque omnia, quae ad hos olim pertinuerant, sibi posse arrogare v).

§. XIII.

Quemadmodum viros doctos super quaestione, quando *Imo Semper-Augustus* Romae inualerit, valde dissentire vidimus, ita in diuersas etiam ipsi abeunt partes, cum quaeritur, quando hic titulus ab Impp. Romano-Germanicis vsurpari coeptus sit. Plerique scilicet rem a FRIDERICI I. temporibus repetunt, et hunc ipsum, seu imitatione Graecorum, qui, vt modo diximus, titulo *αὐτοκράτορας* utebantur, seu consilio

- v) Vid. I. ST. PUITTERI, viri celeberrimi, *Spec. iur. publ. et gent. med. aevi de instauracione Imp. Rom. sub Carolo M. et Ottone M. facta, eiusque effectibus*, nec non eiusdem *Historische Entwicklung der heutigen Staatsverfassung des teutschen Reichs, Part. I. pag. 60. 65. 116. et 130.*

lio doctorum iuris romani, omnia romano more agentium, primum *Semper Augustum* sese dixisse opinantur. Enimuero, si Glossatores unquam praeter necessitatem in scenam protruduntur, hic certe id factum esse videtur, propterea quod titulus, de quo quaerimus, dudum in Germania inualuerat, antequam Glossatorum nomina apud nos audirentur. Quare valde mirabar, cum in SONNLEVTHERI *diatr.* supra laudata eandem fabulam, ab *auctore Chronici Gotwicensis* aliisque dudum explosam, magna confidentia repeti viderem. Diserte enim ille pag. 20. FRIDERICO I. inuentionis laudem tribuit, nec rerum gestarum memoriam antiquius suppeditare exemplum contendit. Meliora vel a I. F. IOACHIMO discere poterat, quippe qui in d. *Einleitung z. Teutschen Diplomatif* p. 120. et 142. contrarium cumulatissime docuit.

Legitur quidem apud GOLDASTVM *Const. imperial. T. I. p. 215.* OTTONIS I. *constitutio de locatione et priuilegio Camerae Imper. Magdeburgens. d. a. 947.* ita incipiens:

Nos Otto, Romanorum Imperator, Semper Augustus,

quae

quae si recte sese haberet, vel inde constaret, OTTONEM etiam M. titulum *Semper Augustus* sibi vindicasse. Cum autem viri harum rerum peritissimi, et in his praecipue *Auctor Chronici Gotwicensis* p. 167. hanc constitutionem propter multa, quae continet, falsitatis indicia haud iniuria pro supposititia habeant, ego quidem eius auctoritate uti non ausim. Neque vero aliae desunt chartae, quarum de fide haud dubitatur, quaeque de usu tituli *Semper Augustus* sub OTTONIBVS nullum plane relinquunt dubium. Reperimus enim hunc titulum (verba nunc legis *Auctoris Chronici Gotwicensis* l. c.) in diplomate OTTONIS II. d. a. 973. quo Ludolpho Abbati Corbeicensi omnia privilegia renouat, apud Schaten. *Annal. Paderborn.* ad d. a. ubi subscriptio habet: *Signum Domini Ottonis invictissimi Semper Augusti.* Otto I. in diplomate d. a. 968. quo locum Otteleuen donat Monasterio Quedlinburg. apud Lunig. Tom. III. *Spicileg. Eccles.* pag. 184. matrem suam *Semper Augustam* appellat, Rogatu, inquires, imo, ut ita dicamus, iussu matris nostrae Matbildis *Semper Augustae*; qui titulus in diplomate Ottoniano super constitutione dotis factae Theophaniae d. a. 972. apud Leukfeld. in addend. ad *Antiquitat. Poeldens.* p. 201. et in diplomate antiquitat.

tat. Halberstad. illustrant. num. 35. p. 659. re-
petitur, ubi Matbildis Semper Semperque Au-
gusta, Otto vero pater et filius in subscriptione
Percenniter Augusti nuncupantur. Sane, quid
vetuit, ne Otto I. occupato Romani Imperii
folio assumeret pariter antiquum Semper-Augusti
titulum, quem Imperatores nostri aevi postero-
ris haud interrupta serie sibi appropriarunt?
 Sigillatim CONRADVM etiam II. HENRICVM
 IV. HENRICVM V. LOTHARIVM II. CONRA-
 DVM III. FRIDERICVM I. HENRICVM VI.
 OTTONEM IV. PHILIPPVM et FRIDERI-
 CVM II. x) hunc morem secutos esse, demon-
 stravit pag. 251. 284. 311. 329. 347. 366. 391.
 408. 418. et 425. simulque nos necessitate id
 vltius probandi, documentaque et testimonia
 eam in rem corrogandi, exsoluit. Vt ne au-
 tem temere quid dixisse videamur, locos huc
 facientes e *Chronico Gotwicensi* infra (inter ad-
 denda) adicere haud abs re esse putauimus.

§. XIV.

x) Constitutiones Neapolitanae s. Siculae, in F.
 P. CANCELI legibus barbarorum antiquis, Vol.
 I. p. 305. ita incipiunt:

Imperator Fridericus II. Romanorum Caesar
Semper Augustus, Italicus, Hierosolymita-
mus, Arelatensis, Felix, Victor ac Trium-
phator.

§. XIV.

Quae cum ita sint, magnopere miror, P. W. GERCKENIUM, virum doctiss. quoque usum huius tituli in Germania a FRIDERICO I. deum repetere, et quidquid ab aliis de usu eius antiquiore dicatur, non nisi fide exemplorum (vulgo *copiarum*) vitiose editorum niti, opinari. Ego certe tot, quae hanc in rem exstant, chartas falsi postulare non ausim, nec facile quisquam, qui aequa lance rem ponderauerit, ea in re GERCKENIO adstipulabitur. Ceterum omnes in eo consentiunt, a FRIDERICO I. temporibus hunc titulum frequentiore factum esse, quam antea fuerat. De FRIDERICO I. ipso insigne exemplum praebet charta in *Chronico Gotwicensi T. I. Lib. II. p. 366.* ut nihil iam dicam de aliis passim obuiis. Et nonne vel in *Const. de pace tenenda (II. F. 27.)* FRIDERICVS ita inest?

Fridericus Dei gratia Romanus Imp. | Semper Augustus.

Recte tamen monuit *Auctor Chronici Gotwicensis*, ne FRIDERICVM quidem i. hunc titulum semper adhibuisse, sed nonnunquam potius neglexisse. Ecce enim vel in *actis pacis Constantiae inter Fridericum I. Imp. et Henricum*

VI. Regem, eius filium, ex vna, et Longobardos eorumque foederatos ex altera parte, anno 1183. in L. A. MVRATORI *Antiqu. Ital. med. acu. Tom. IV. p. 307.* omisso verbo semper legitur:

In nomine Sanctae et indiuiduae Trinitatis. Fridericus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Augustus, et Filius eius Henricus Sextus, Romanorum Rex Augustus,

erratque, contrarium qui venditat, GISB. CUPERVS l. c. p. 280. *Extremis, inquiens, temporibus magna inter Semper Augustum et Augustum erat differentia: ita enim vocabatur Imperator, alterum vero epithetum dabatur Romanorum Regi. Liber de pace Constantiae composita inter Fridericum Imp. et Filium eius Henricum etc. In nomine Sanctae et Indiuiduae Trinitatis. Fridericus Diuina fauente clementia Romanorum Imp. SEMPER AVGVSTVS, et filius eius Henricus sextus Rom. Rex, AVGVSTVS. Nae, quisquis MVRATORIUM euoluerit, vera me retulisse intelliget, nihilque adeo superest, nisi vt CUPERVM vitiosam pacis Constantiensis scripturam secutum esse dicamus. In sigillis primus OTTO IV. an. 1199. pauloque post, an-*

no

no scilicet 1204. etiam PHILIPPVS hoc titulo
 vsus est, ceu patet ex HEINECCI *Syntagn.*
de Sigillis P. I. c. 9. §. 52. et Orig. Guelf. Tom.
III. p. 373. sq. et 630. Antiquiora exempla
 nec mihi, nec IOACHIMO, vt ipse testatur *l. c.*
p. 120. itemque *in fine praef.* obuenerunt; for-
 tasse tamen obuenerunt aliis, aut futuro tempore
 e situ ac puluere in lucem protrahentur.

§. XV.

Eundem titulum etiam vsurpasse RVDOL-
 PHVM an. 1277. et 1287. chartae in I. P. LAN-
 GII *Diplomatischer Blumenlese* (in I. G. MEVSE-
 LII *Geschichtsforscher P. VII. p. 15. sq.*) obuiae
 fidem faciunt. Idem testatur RVDOLPHI. Cae-
 saris *forma pacis et ordinatio per terras Austria-*
cas an. 1276. in LEIBNITII *Cod. iur. gent.*
Mantiss. P. II. p. 98. cuius hoc principium est:

Nos Rudolphus D. G. Rom. Rex et Sem-
per Aug.

CAROLVS IV. in ipsa A. B. sese dicit *Rom. Imp.*
Semper Augustum 3). FRIDERICO autem III.

D 4 in

3) In diplomate a CAROLO IV. monasterio Dober-
 lucensi anno 1373. dato, quod teste auctore
 anony-

in litteris ad Imp. Turcarum MAHOMETVM II.
placuit hocce superbire titulo;

Friedrich, von Genaden Roemischer Kai-
fer, großmaechtiger und gewaltiger gu-
bernator des ganzen Orient, allezeyt mee-
rer des Rychs.

Vid. F. C. I. FISCHERI Entwurf einer Geschichte
des teutschen Rechts p. 102.

De recentioribus temporibus exempla in
medium proferre nihil attinet, cum de vsu hu-
jus tituli multa per secula haud interrupto ne-
mo dubitet. Atque ita nuper etiam AVGVSTIS-
SIMVS IMPERATOR, qui nunc felicissime regnat,
et vt quam diutissime regnet, boni etiam publici
causa optabile est, cum in *proem. Capitulat. Cae-
sar.* tum in *litteris reuersalibus* eidem adiectis:

Wir

anonymo diatr. *de titulo Semper Augusti*, in
cod. quodam Manusc. Bibliothecae Salanae
inter diplomata ad idem monasterium perti-
nentia primo loco legitur, Imp. ita infit:

*Karolus de vierte, von goettlicher Mildekeit
Römischer Keyser, allezeit eyn Merer des
Rychis, und Koenig zu Beheim.*

Wir Leopold der Zweite, von Gottes Gnaden, erwählter Roem. Koenig, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs.

§. XVI.

Cum autem, vt notissimum est, Imperatores Romani a longissimo inde tempore omnes inter Europae Principes soli elogio *Semper-Augustus* mactati fuerint, cui vel somnianti in mentem venerit, eo tempore, quo super conditionibus Pacis Westphalicae deliberabatur, FERDINANDO III. Imperii tunc fascēs tenenti hoc super titulo a Gallis controuersiam motam fuisse? Sed bonum factum, quod mox, argumentis victi contrariis, hac lite rursus destiterint. Rem narrat PVFENDORFIVS in *Comment. de Reb. Suec. Lib. XX. §. 171. p. 843.* In titulo Caesaris *Seruientus* vocabulum *Semper-Augusti* omiserat. Sed ostendebant Ordines, id ab antiquissimo tempore Caesaribus tributum, cuius negatio in deminutionem Imperii redundatura sit, non minus, quam si Galliae Regi titulus Christianissimi subtrahatur. Non solum inter Caesarem et Regem Galliae nunc tractari, sed et concurrere ordines Imperii, qui illaeso iuramento, quo Caesari et Imperio fidem adstrinxerint, pacem subscribere nequeant, si

Caesari vsitatus titulus adimatur. Franciscum I. tractatibus cum Carolo V. anno 1626. et 1629. eum titulum ipsi tribuisse, qui tamen cum eodem non ut Caesare, sed ut Rege Hispaniae tractavit. Ita Seruientus Ordinibus cessit. Eundem titulum Suecos etiam Imperatori tunc denegasse, dum ipsis ostensa fuerint IO ANNIS, Suecorum Regis, ad MAXIMILIANVM II. Imp. litterae, in quibus hic diserte Semper Augustus appellatus fuerit, refert L. F. PEEFINGER ad Vitriar. Lib. I. Tit. IV. Tom. I. p. 302. sq. Recentioribus autem temporibus haud inuenimus, nouam ideo Imp. Romano - Germanicis controuersiam motam fuisse; quid, quod in tabulis etiam publicis hic titulus illis fuit concessus. Ita e. g. in Instrumento pacis Caesareo-Gallico Noiunomagi d. 5. Februar. 1679. sancitae, in AD. CORTREII Corp. iur. publ. Tom. I. Part. I. p. 1. legimus:

Notum sit omnibus et singulis, quorum interest, aut, quomodo libet, interesse potest: Postquam ab initio huius belli aliquot ab hinc annis moti inter Serenissimum et Potentissimum Principem ac Dominum Leopoldum, Electum Romanorum Imperatorem Semper Augustum, rel,

nec

nec non in *Instrumento pacis Caesarem et Imperium inter ac Galliam in Palatio Ryswicensi d. 30. Octobr. 1697. conclusae*, ib. *Part. III. p. 1.*

Notum sit omnibus et singulis, quorum interest: Cum ab aliquot iam annis ferale bellum cum multa sanguinis Christiani effusione et plurimarum prouinciarum desolatione gestum esset inter Serenissimum et Potentissimum Principem et Dominum, Leopoldum, Electum Romanorum Imperatorem Semper Augustum, rel.

Ceterum legimus quidem apud MABILLONIVM *Annal. Ord. S. Benedicti Tom. III. Lib. 43. p. 404.* RVDOLPHVM, Galliae quondam regem, seculo X. titulum *Semper-Augustus* sibi arrogasse. Sed hoc certe exemplum nimis antiquum est, quam vt contra tot seculorum usum quidquam possit efficere,

§. XVII.

Ad versionem tituli *Semper-Augustus* germanicam *Allezeit Mebrer des Reichs* quod attinet, verbis eam latinis nequaquam conuenire, tam euidentis est atque perspicuum, vt moneri vix

vix mereatur. Quicumque demum eius auctor fit, in animo procul dubio habuit verbum *augere*, veramque vim ac potestatem huius tituli haud adsecutus est. Debetur, ni fallor, haec versio illis temporibus, quibus inscitia barbariesque litterarum lumen si non plane exstinxerat, certe magnopere obscurauerat. Si quis autem verba latina *Semper Augustus* accurate in linguam vernaculam transferre velit, is Allezeit höchstzuverehrender Kaiser dicere necesse haberet. *Auctor Anonymus Commentat. de titulo Semper Augusti §. 13.* scribit: *Quodsi rem accuratius pensitare velimus, Imperator Semper Augustus eadem ratione dicitur, ac Sacrum Romanum Imperium, et sanctum potius notat, quam augmentem z), meliusque transferretur allezeit geheiligter Kayser; nec male C.F. HOMMELIVS l. c. p. 165. monet, rectius Augustos a Graecis adorandos, quam a Germanis amplificatores vocari. Addit idem, maiores nostros Ampliatores Imperii (Mehrer des Reichs) eos etiam appellasse Imperatores, qui Imperium magis*

z) In *Capitulat. Art. II. §. I.* etiamnum promittit IMPERATOR: Wir sollen und wollen das Reich, so viel in unsern Kräften ist, schirmen und vermehren.

magis diminuissent, quam auxissent, qua de re legi merentur c. s. SCHVRFLEISCHII *diff. Quod Carolus IV. Augustus non dissipauerit Imp. patrimonium, quatenus pertinet ad regnum Arelatense*, int. eius *diff. hist. ciu. no. II. EV. OTTONIS Notit. rer. publ. p. 103. et III. et BVRI Erläuterung d. in Deutschl. üblichen Lehrrechts p. 485.*

§. XVIII.

Neque vero titulus saepius iam memoratus Imperatoribus ipsis proprius est, sed idem etiam cum eorum coniugibus fuit communicatus. Quemadmodum enim Impp. *Semper Augusti*, ita ipsorum coniuges *Semper Augustae* (Allezeit Mehrerinnen des Reichs) appellari consueuerunt. Ita e. g. ELEONORA, FRIDERICI III. coniux, in litteris an. 1459. 1463. et 1464. iuris primariarum precum exercendi causa scriptis ter:

Wir Leonora, von Gottes Gnaden, Römische Kaiserin, zu allen Zeiten Mehrerin des Reichs.

Similiter MAXIMILIANI I. VXOR, BLANCA MARIA, in diplomate, in oppido *Campidone d. 14. Maii 1490.* eadem ex causa dato, ita incipit:

Blan-

*Blanca Maria, diuina fauente clementia
Romanorum Regina, Semper Augusta.*

Quid, quod iam antea nonnullae ex Imperatricibus, e. g. ANNA et ELISABETHA, CAROLI IV. coniuges, hoc titulo partim ab Imp. mactatae fuerunt, partim ipsae eodem vsae sunt. Nimis longum foret, omnia, quae huc pertinent, proferre documenta, maxime cum iam G. A. IENICHENII, I. F. RVNDII, aliorumque cura cum orbe litterato communicata fuerint. Non possum tamen silentio hic praeterire, quod scribit IO. HEVMANN *in libro de re diplomatica Imperatricum* §. 14. aa). „Etfi iam Otto I. in diplomate a. 968. apud Lunig: T. III. Spicileg. Ecclef. p. 184. matrem suam Mathildem, atque Otto III. in Marten. Thesaur. anecdot. genitricem suam Theophaniam Imperatricem Semper Augustam appellauerit bb), tamen

aa) De numis veterum Augustarum dixit G. D. HOFFMANN in libello *de numo diuinae Aureliae, omnique re numismatica veterum Augustarum*, Tubing. 1776.

bb) His exemplis constat, olim Imperatrices etiam viduas factas interdum *Semper Augustas* dictas fuisse.

„men ipsae Imperatrices ante Constantiam in ta-
 „bulis vocabulum Semper Augustae non adiun-
 „gunt. Normam fugit iudicatum quoddam Ri-
 „chenzae, in quo Imperatrix Serenissima et Sem-
 „per Augusta legitur. Constantia vero perpetuo
 „hoc elogio utitur; quod et Maria Ottonis IV.
 „coniux in sigillo exprimit. Margaretha, Lu-
 „douici IV. coniux, perinde ac Caroli IV. vxor
 „Anna et Elifabetha assumunt Imperatricem
 „Semper Augustam. Eleonoram Friderici III.
 „contoralem Germanice identidem scribere me-
 „mini zu allen Zeiten Mehrerin des Reichs;
 „neque hanc ob rem tabularum fides vacillat.
 „Blancam Mariam diplomata nonnulla etiam
 „Semper Augustae titulo condecorant; sed
 „teutonicum zu allen Zeiten Mehrerin des
 „Reichs post Eleonoram non reperi.“

Equidem nec in MARIAE THERESIAE,
 FRANCISCI I. Imp. auspiciatissimae memoriae
 coniugis ac postea viduae, diplomatibus hunc ti-
 tulum me legere memini. Ita e. g. in den Materia-
 lien zur alten und neuen Statistik von Böhmen, (*Pra-
 gae et Lipsf. 1787.*) I. Heft S. 85. in charta d. d. 16.
 Febr. 1754. simpliciter legitur:

Maria

Maria Theresia, von Gottes Gnaden Röm. Kaiserin, in Germanien, zu Hungarn und Böhheim Königin, Erzherzogin zu Oesterreich, etc.

itemque in alia d. d. 9. April. 1770. ib. p. 87.

Wir Maria Theresia, von Gottes Gnaden Röm. Kaiserin, Witwe, Königin zu Hungarn, Böhheim, Dalmazien, Kroazien, Slavonien, Erzherzogin zu Oesterreich, etc.

nec non in der vollständigen Sammlung von Staatschriften zum Behuf der Baierschen Geschichte nach Absterben Churfürst Maximilian III. (Frankf. und Leipzig. 1778.) P. 1. p. 21. 24. 27. et 33.

Wir Maria Theresia, von Gottes Gnaden Römische Kaiserin, Wittib, Königin zu Hungarn, Böhheim, Dalmatien, Croatien, Slavonien, Galizien und Iodomerien, etc.

§. XIX.

Quid autem de Rege dicendum Romanorum cc)? An hic etiam eodem titulo insigniendus

cc) Post varia de Rege Rom. scripta nuper prod.
A. C. LIB. BAR. DE LILGENAV lib. sub tit. der Römische König, Augsb. 1786.

endus est? Cum Rom. Rex in spem tantum futurae vocetur successionis, nec viuo Imp. imperii particeps sit, videri fortasse poterat, titulum *Semper Augustus* cum eo haud communicandum esse. Sed longe aliter habere, ipso vsu experientiaque docemur. Quemadmodum enim Rex Rom. insignibus Imperii (aquila bicipite excepto), et, si mandatu forte Imperatoris negotio alicui, publicae rei causa agendo, intentus est, etiam sigillo, quod vulgo *Bullam Auream* vocant, vtitur *dd*), ita nec titulus *Semper Augustus* ei denegandus est. Atque ita in *R. l. Augustano an. 1555.* (in I. I. SCHMAVSSII *Corp. iur. publ. p. 153.*) FERDINANDVS I. incipit:

Wir Ferdinand von Gottes Gnaden, Römischer König, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs ee).

Multo

dd) Vid. Die Wirklichkeit, das Recht und die Ehre römisch-königlicher goldner Bullen, besätigt von J. P. Lang, in J. G. Meusels *Geschichtsforscher, Part. IV. p. 106.*

ee) Atque ita etiam IOSEPHVS II. in *prooem. Ca-*

E

pitu-

Multo autem antiquius exemplum est, quod profert PREEFFINGER l. c. p. 301. Reges inquit, Romanorum viuentibus etiam Impi: nonnunquam hunc titulum adbibuisse, docet Henrici, Friderico II. Imp. nati, diploma d. d. Northusen 11. Cal. Octobr. 1223. Coenobio Walckenredensi datum, apud Eckstormiam in Chronico Walckenredensi p. 135. verb. Henricus VII. diuina fauente clementia, Romanorum Rex et Semper Augustus. Simile habetur in Io. Geo. Leuckfeldii Antiquitat. Walckenredens. cap. 13. p. 196. et aliud ap. eundem in Antiquitat. Blanckenburg. p. 94. eiusdemque rei fidem facit HEINECCIUS l. c. p. 107. his verbis: Sigilla bina Henrici, Friderici II. filii, qui se Regem septimum vocauit, patreque absente reip. consilio Engelberti, Coloniensis Archiepiscopi, praefuit, posteaque perfidiae reus in exilium ire coactus, ac moerore confectus exspirauit, ex tabulariis eccle-

pitulat. d. a. 1764. itemque in litteris reuersalibus illi adiectis:

Wir Joseph der Andere, von Gottes Gnaden, Erwählter Römischer König, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs etc.

ecclesiae S. S. Simonis et Iudae Goslariensis accepimus. Alterum hac epigrapha exornatur: † HENRICVS. DI. GRA. ROMANORVM REX et SEMPER AVGVSTVS; Alterum vero, licet eiusdem typi, in ipso tamen orbe simul adscriptas habet has voces: et dux Sueviae.

§. XX.

Ceterum, si qui fortasse erunt, quibus leue videatur, super titulis disputare, quos magnos saepe viros non modo neglexisse, sed vel fastidiuisse atque spreuisse nouimus, iis RECHENBERGII respondebo verbis, quippe qui in *diff. de natura et vsu titulorum*. Non leue, inquit, est, si Principes aut liberae Respublicae super titulis nonnunquam contendant. Intere est enim maiestatis, ut qualis et quanta sit, talis tantaque semper agnoscatur; siue verbo, siue scripto spectentur. Gallorum Reges Christianissimos, Hispaniae Catholicos appellari moris est. De titulo Imperatoris Rufforum quot quantaque olim fuerint contentiones, neminem, nisi rerum superioribus temporibus gestarum memoriae plane ignarum, latet ff).

E 2

Sunt

ff) Vid. EV. OTTO de titulo Imperatoris Rufforum, inter eius *diff. iur. publ. et priu.* no. 3.

Sunt adeo reges, qui certis occasionibus Imperatorio utantur titulo, qua de re eleganter Perillustr. DE STECK nuper exposuit gg). Quid igitur mirum, Impp. quoque Romano-Germanicos *Semper Augusti* titulum, quo a longissimo inde tempore soli gauisi sunt, etiamnum firmiter atque constanter retinere?

gg) Conf. *Echantillon d'essais sur divers sujets intéressans pour l'homme d'état et de lettres, à Halle 1789. ibique premier essai: Les Rois, qui se qualifient Empereur.*

ADDEN-

ADDENDA

ad §. III.

ALB. MAZZOLENVS *l. c. Tom. III. p. 209.*

„Caesar Augustus,“ *inquit*, „septimum confu-
 „latum gerens, in Senatum venit, atque de-
 „iurando imperio orationem recitavit, sed, vt
 „principatum solus obtineret, compulsus est.
 „Quo tamen longius Romanos a suspitione re-
 „giae potestatis sibi propositae abduceret, im-
 „perium in suas prouincias *ἐς δέκα ἔτη*, decen-
 „nale, suscepit, intra quod tempus eas se reda-
 „cturum in ordinem promittebat, hoc quoque
 „iactantia quadam iuuenili addito, quo breuio-
 „ri spatio eas pacare posset, eo citius se has-
 „sitidem redditurum. At re ipsa Caesar vnus
 „in omnibus rebus plenum erat imperium habi-
 „turus, cum pecuniam et milites in sua habe-
 „ret potestate. Ei itaque, cum primum decen-
 „nium exiisset, aliud atque aliud quinquen-
 „nium, postea decennium, et eo finito aliud
 „iterum decretum est, et quinquies quidem ita,
 „vt continuatis decenniis per totam vitam im-
 „perii summam obtinuerit. Quam ob causam
 „posteriores quoque Imperatores, etsi non ad

„certum tempus, sed per omne vitae spatium
 „iis imperium deferatur, tamen singulis decen-
 „niis festum pro eius renouatione agunt, quod
 „hodie etiam fit, inquit Dio Cassius, qui Ale-
 „xandri Seueri tempore scribebat. Decenna-
 „nalia porro huiusmodi festa quam splendidissi-
 „me agebantur, quippe quae solemnioribus sa-
 „crificiis ludisque, pompa et exquisito genere
 „voluptatum insignibus, celebrabantur. Gra-
 „tiae inprimis pro exacto decennio referabantur
 „Diis, inde preces in subsequens decennium
 „fundebantur.“

ad §. V.

FELIX OSIVS *l. c. p. 370.* ad verba *Sem-
 per Auguste* haec notat: „Ita Symmachus Lib.
 „X. Ep. 57. et 63. Gerbertus etiam, post-
 „modum Syluester II. Rom. Pontifex, suam
 „primam Epistolam sic inscripsit: Domino suo
 „Othoni Semper Augusto, Gerbertus, quon-
 „dam liber.“

„At quis primus particulam Semper cum
 „Augusti nomine copularit, incertum plane.
 „Inter inscriptiones L. Septimii Seueri, quas I.
 „Gruterus de romana antiquitate probe meri-
 „tus collegit et euulgauit, vna prae caeteris
 occur-

»occurrit his notis, inuenta Romae in ruinis
 »Palatii Imp. Titi anno 1588. p. 271.

PROPAGATORI ORBIS
 AC ROMANAE REI

VICTORI AC
 TRIVMPHATORI
 SEMPER. AVG
 FABIUS . . . CONSER . . .
 PRAEF. VRBI. ITERVM IVDEX
 COGN. SACR. MAIESTATI. EIVS
 DICATISSIMVS

»Ante hanc nulla alia eiusdem notae; longe
 »plures in Constanti, Constantio, Constanti-
 »no, Iuliano, Valentiniano, Valenti, Honorio,
 »Theodosio, pag. sq. Quae quidem in eam
 »sententiam facile deducunt, vt putem, for-
 »mulam hanc Imperatorum istorum tempori-
 »bus vsurpari coeptam, cum ante sola Augusti
 »appellatio in vsu esset, quod supra laudatae
 »Symmachi et Gerberti Epistolae non obscure
 »videntur adstruere.

ad §. VIII.

Integrae CONSTANTII litterae, lectu sa-
 ne dignissimae, ita se habent:

E 4

»Victor

„Victor terra marique Constantius, Sem-
 „per Augustus, fratri meo Sapor, regi, salu-
 „tem plurimam dico. Sospitati quidem tuae
 „gratulor, vt futurus, si velis, amicus, cupidi-
 „tatem vero semper inflexam fufiusque va-
 „gantem vehementer infimulo. Mesopotamiam
 „pofcis vt tuam, perindeque Armeniam, et
 „fuades, integro corpori adimere membra quae-
 „dam, vt falus eius deinceps locetur in folido:
 „quod refutandum est potius, quam vlla con-
 „fensione firmandum. Accipe igitur veritatem
 „non obtectam praestigiis, sed perfpicuam, nul-
 „lisque minis inanibus perterrendam. Praefe-
 „ctus praetorio meus, opinatus adgredi nego-
 „tium publicae vtilitati conducens, cum duce
 „tuo per quosdam ignobiles, me inconfulto,
 „sermones conferuit super pace. Non refuta-
 „mus hanc, nec repellimus: adfit modo cum de-
 „core et honeftate, nihil pudori nostro prae-
 „reptura vel maieftati. Est enim absonum et
 „indecens, cum gestarum rerum ordine expli-
 „catae fint aures, quas inuidiae nobis multipli-
 „citer incluserunt: cum deletis tyrannis totus
 „orbis Romanus nobis obtemperat, ea prode-
 „re, quae contracti in Orientales angustias diu
 „feruauimus illibata. Cessent autem quaeſo-
 „formidines, quae nobis intentantur ex more;
 „cum

„cum ambigi nequeat, non inertia nos, sed
 „modestia, pugnas interdum exceperunt potius,
 „quam intulisse; et nostra, quoties laceessimur,
 „fortissimo benevolentiae spiritu defensare, id
 „experiendo legendoque scientes, in proeliis
 „quibusdam raro rem titubasse Romanam, in
 „summa vero bellorum nunquam ad deteriora
 „prolapsam.“

ad §. XIII.

Ex Chronico Gotwicensi excerpta.

Pag. 251. „Conradus II. in diplomate
 „concesso Abbatiae Pruelensi de anno 1036.
 „apud Hund. Tom. III. Metrop. pag. 120. et
 „in diplomate concesso Monasterio Einsidlensi
 „apud Hartmannum annal. Einsidl. pag. 124.
 „et Guillimannum Habsburgicorum Lib. II. pag.
 „77. titulo Semper Augusti utitur: Conradus
 „diuina fauente clementia Romanorum Impera-
 „tor Semper Augustus.

Pag. 284. „Aliquando etiam titulum Sem-
 „per Augusti adhibet Henricus IV. ut in diplo-
 „mate concesso Episcopis Fulginatensibus de an-
 „no 1082. apud Vghellum Tom. I. Ital. Sac.
 „pag. 691. ibi Henricus Dei gratia Romanorum

E 5

„Impe-

„Imperator et Semper Augustus: quem titulum
 „etiam in charta de receptione Clementis Pa-
 „pae de anno 1083. apud Goldastum Tom. I.
 „constituit. Imperial. et alibi crebrius vsurpat.

Pag. 311. „Videatur etiam diploma con-
 „cessum Monasterio S. Petri extra Ratisbonam
 „apud eund. Tom. III. pag. 94. vbi Henricus
 „V. titulo Augusti adiecit etiam titulum Semper,
 „vt in diplomate de anno 1119. Tom. II. Bul-
 „larii Casinens. pag. 134. ibi: Henricus Dei
 „gratia Romanorum Imperator Semper Augu-
 „stus, qui titulus licet nouus non sit, vt ex su-
 „perioribus constat, rarissime tamen ab Henri-
 „co quinto adhibitus fuit.

Pag. 329. „Aliquando etiam titulum Sem-
 „per Augusti reperimus a Lothario II. adhibi-
 „tum fuisse: ita diploma confirmatorium Ab-
 „batiae Walkenriedens. de anno 1134. apud
 „Leukfeld. antiquitat. Walkenried. cap. XIX.
 „p. 386. et 387. et Lunigium spicileg. Ecclesi-
 „ast. Tom. III. p. 843. Lotharius diuina fauen-
 „te clementia Romanorum Imperator Semper
 „Augustus, quem titulum etiam subscriptio diplo-
 „matis Casinensis de anno 1133. Tom. II. Bullar.
 „Casinens. p. 144. refert: Signum Domini Lo-
 „tharii

„tharii Dei gratia tertii Romanorum Imperatoris
„inuictissimi Semper Augusti.“

Pag. 347. „Adiecit etiam Conradus III.
„huic titulaturae Regiae titulum Semper Au-
„gusti, vt in diplomate, quo Archiepiscopatui
„Treuirensi restituit Abbatiam S. Maximini de
„anno 1139. apud Lunig. Continuat. Part. I.
„Spicileg. Ecclesiast. p. 209. et in alio diploma-
„te concesso Episcopis Afculanis de anno 1150.
„apud Vghellum Tom. I. Ital. Sacr. p. 553. vbi
„haec formula habetur: Conradus Diuina fa-
„vente Clementia Romanorum Rex Semper
„Augustus.

Pag. 366. „Subsecuta anno 1155. coro-
„natione Imperiali Fridericus I. titulum etiam
„Imperatorium assumpsit, cui quandoque Augusti
„simpliciter, nonnunquam Semper Augusti vo-
„cabula adiecit, vt ex plurimis eiusdem diplo-
„matibus, quae longa serie hic adducere super-
„vacaneum duximus, apparet. Ex quibus elu-
„cescit, corrigendos esse scriptores aliquos, qui
„Fridericum I. inter Imperatores primo titulum
„semper Augusti assumpsisse, eodemque etiam
„constanter in omnibus diplomatibus vsum fu-
„isse arbitrantur. Piora enim, si considere-
„mus

„mus diplomata, ex adductis suo semper loco
 „multiplicibus exemplis evidens est, titulum
 „Semper Augusti apud alios etiam Imperatores,
 „licet non ita communem, in usu fuisse, ex
 „Fridericianis etiam diplomatibus facillime de-
 „monstratur, nec ipsum Fridericum titulum
 „Semper Augusti perpetuo adhibuisse, cum, si
 „non media, tertia saltem Fridericianorum di-
 „plomatum pars in titulatura initiali titulum
 „Semper Augusti non prae se ferat, ita ut nul-
 „la alia hic eruatur consequentia, quam quod
 „Fridericus I. titulum Semper Augusti frequen-
 „tius, quam priores Imperatores (apud quos
 „tamen, licet rarius, in usu fuit) adhibuisse,
 „qua ratione Conringius ad Lampadium pag.
 „103. Boeclerus in notit. Imper. lib. IV. cap.
 „I. et alii recentiores praesertim Iuris publici
 „Scriptores emendandi sunt.

Pag. 391. „Henricus VI. ante coronationem
 „Romanam se solo Regis Romanorum titulo, cui
 „quandoque vocabula Semper Augusti adiecta
 „fuere, compellauit sub hac formula: Henricus
 „diuina fauente clementia Romanorum Rex Au-
 „gustus, item Romanorum Rex Semper Augu-
 „stus. Quem titulum etiam post Imperatoriam
 „dignitatem certo respectu usitatum inuenimus
 „sub-

„subsimili formula: Henricus Dei gratia Romanorum Imperator Augustus.“

Pag. 408. „Ante coronationem Romanam nam anno 1209. et respectiue 1210. peractam Otto IV. se Romanorum Regem et semper Augustum appellat; sicut ex diplomatibus de anno 1198. ac subsequen- tibus, quae infra in Chronologicis notis allegabimus, patescit, post annum praedictum Imperatorium titulum assumpsit hac formula: Otto quartus Dei gratia Romanorum Imperator et semper Augustus. Obseruandum igitur hic nihil occurrit, nisi titulus quarti, quem more antecessorum respectu Ottonum aliorum sibi adiecit; titulus Semper Augusti ita communis extitit Ottoni, ut eundem ab ipso nusquam intermissam fuisse legamus.“

Pag. 418. „Communis titulaturae initialis formula est: Philippus secunda diuina fauente clementia Romanorum Rex et Semper Augustus, quam uniformiter in omnibus a nobis in progressu allegandis diplomatibus inuenimus.“

Pag.

Pag. 425. „Referimus huc etiam titulum
 „in Epistola ad Ludouicum Francorum Regem
 „scripta, et inter epistolas Friderici II. (de qua-
 „rum tamen aliquibus merito dubitamus, an
 „non potius Friderico I. adscribendae sint) a Fré-
 „hero Tom. I. Scriptor. rerum Germanicar.
 „publicatas p. 305. num. IV. relata, in qua Fri-
 „dericus hac vtitur titulatura: Fridericus Dei
 „gratia Romanorum Imperator praepotentissi-
 „mus, a Deo coronatus, magnus et pacificus,
 „Victor ac Triumphator Semper Augustus.“

ad §. XVI.

Eandem rem narrat I. F. PFEFFINGER *ad Vitriar. Lib. I. Tit. IV. Tom. I. pag. 302.* „In
 „conuentu,“ inquit, „Monasteriensi contro-
 „uersiam huius tituli ergo Imperatori mouit
 „Orator Regis Galliae, Abel Seruient, praeten-
 „dens, a Regibus Galliae eum nunquam Impe-
 „ratoribus datum. Vid. Theatr. Europ. Tom.
 „VI. pag. 568. Bey Angreifung der Materialien
 „war die erste Differenz über den Titul *Semper Au-*
 „*gustus*, welchen der Römischen Kayf. Mai. zu ge-
 „ben die Deputati *nomine* der Stände behaupten,
 „Herr Seruient aber, nicht daß er Ihro Kayfers
 „Mai. den Titul disputiren, sondern allein, daß es
 „bey Frankreich, den Römischen Kayfern solchen zu
 „geben

geben, nicht Herkommens, und eine Novität, so
 ihm nicht zu verantworten stünde, denegiren wollen.
 Auf gemachte Instantien der Deputatorum, daß
 Sie solches zu Präjudiz Ihrer Kaiserl. Mai. und
 des ganzen Reichs, dessen regierender Kaiser sol-
 chen Titul *a Caesare Augusto* successivē geführt
 und behalten, nicht Abnten geschehen lassen, auch
 auf angeführte Exempel, selbst in Contrarium, hat
 Herr Seruient sich endlich erklärt; er habe es be-
 reits am Königl. Hof berichtet, verhoffe ehestes Ent-
 ges darauf Resolution, daß es hoffentlich keine Dif-
 ficultät geben werde. Unterdessen könne er es ge-
 schehen lassen, doch allein *sub sperati.*“

„Arcanorum Pacis Westphalicae, quae
 an. 1698. edita Franc. ad M. auctor cap. 25.
 p. 357. cap. 29. p. 416. et cap. 30. p. 440. et 441.
 Suecos quoque praedicatum hoc Imperatori
 denegasse docet, donec ipsis ostensa fuerint Io-
 annis, Suecorum regis, ad Maximilianum II.
 Imp. litterae, in quibus disertè Semper Au-
 gustus vocetur. Gallis itidem probatum fuit,
 iam a 1525. Franciscum I. Regem, Cameraci,
 Carolo V. Augustalem titulum dedisse. Vid.
 Auctor Historiae Romano-Gallo-Suec. Pa-
 cis, Osnabrugis et Monasterii factae, qui an.
 1679. prodiit, lib. 5. pag. 682. Ab hoc
 tem-

tempore imperturbatus Caesar hoc suo iure
 gauisus est, vel instrumentis Pacis Nouioma-
 genensis an. 1679. Vicennalis Armistitii Ratis-
 bonensis an. 1684. et Pacificationis Ryswicen-
 sis an 1697. testibus.

ad §. XVII.

Qua de re ita I. F. PFEFFINGER l. c. pag.
 298. „Quae et ratio, cur radicem vocabuli
 „Augusti, vtut minus accurate, in augmento
 „quaerant, quasi dicas augmentem, germ. ein
 „Mehrer, qui Imperium semper augeat. Ita
 „Fridericus III. in praef Reformat. Francofurt.
 „d. a. 1442. Davon das H. Reich, des wir ein
 „Mehrer genannt sind, gar schädlich gemindert, et
 „in litteris ad Senatum Eslingenf. d. a. 1478.
 „apud Dattum de reb. germ. Lib. I. cap. 29.
 „§. 14. p. 208: Das euch und andern Untertanen
 „des Reichs und deutscher Nation zu ewiger unwie-
 „derbringlicher Verletzung keme, darein uns als Rö-
 „mischer Kaysler, Mehreter und Handhaber des H.
 „Reichs zu sehen und das zu fürkommen gepürt. Eo-
 „dem respexisse videtur Ius. prou. Allemann.
 „cap. 146: Wenn man den König kiefet, so soll
 „Er dem Reich Hulde schweren, und soll in
 „dem Eyd vier Ding nemen: Daß er das Recht
 „stark,

»sterk, das Unrecht krenk, und daß Er das Reich
 »allzeit mehre und nicht minder. Inter articulos
 »Wenceslao obiectos, cum folio deturbaretur,
 »quartum fuisse, quod remp. non auxisset, sed
 »magis dissipasset, et ob hoc Augustus vocari
 »non deberet, docet Siffridus Presbyter Lib. 2.
 »Epit. ad an. 1296. ap. Pistorium p. 701. Rectius
 »autem de his Laurentius Valla in declamatio-
 »ne de falsa donatione Constantini M. apud
 »Schardium de imperial. iurisdiction. p. 423. Non
 »ea re vocati Augusti, quod Imperium auge-
 »re deberent, vt aliqui sentiunt latinae lin-
 »guae imperiti. Est enim Augustus quasi
 »sacer, ab auum gustu dictus, quae in au-
 »spiciis adhiberi solebant, graecorumque te-
 »stante lingua, apud quos Augustus Σεβαστὸς
 »dicitur.

ad §. XVIII.

Litteras ELEONORAE, Augustae, pri-
 mariarum precum causa anno 1459. datas ita
 edidit RVDOLPH. A BVNAV in lib. sing.

F

de

de ornamentis et honoribus Augustarum
pag. 81.

„Wir, Leonora, von Gottes Gnaden Rö-
mische Kaiserin, zu allen Zeiten Mehrerin des
„Reichs, in Hungarn, Dalmatien, Croatien etc.
„Königin, Herzogin zu Oesterreich und zu Steyer etc.
„Entbieten der Ehrwürdigen Margarethen, Lieb-
„stigin, unserer Fürstin, und den Ehrsamem, dem
„gemeinen Capitel des Gottes-Haus zu Buchau,
„im Costenzer Bisthum gelegen, unsern lieben An-
„dächtigen, unser Genad und alles Guts. Ehr-
„würdige Fürstin, und ehrsame, liebe Andächtige.
„Wenn wir aus Kaiserlicher und angebohrner Gü-
„te Ehrbaren und wohlverdienten, und besonders
„gelehrten Personen zu gnädiger Förderung geneigt
„seyn, und dann der Ehrsame, Meister Conrad
„Saeb, Licentiat in Geistlichen Rechten, des Al-
„lerdurchl. Fürsten, unsers gnädigsten lieben Herrn
„und Gemahls, des Römischen Kaisers etc. Ca-
„plan, vor unser Kaiserlichen Maiestät um seiner
„Frömmigkeit, Kunst und ordentlichen Wesens wils-
„sen gerühmet ist, darum wir ihn zu gnädiger
„Fördes

»Förderung und Gnade zu beweisen, geneigt seyn:
 »und wir nun zu Euch sonder Vertrauen haben, Ihr
 »seynd uns unserer ziemlichen Bitte zu Ehren willig
 »und geneigt davor; So begehren wir an Euer
 »Andacht mit sonderm Fleiß, ernstlich bittende, daß
 »Ihr um dieser unser ersten Bitte willen, und un-
 »ser Kaysrl. Maiestät zu Ehren und Gefallen, den
 »benannten Meister Conraden, eine Gottes Gab
 »euer geistlichen Lehnschaft, wenn die euch am näch-
 »sten ledig, und et, oder sein Procurator von sei-
 »net wegen, die an euch begehren, und erfordern
 »würde, für männiglich verleihet, und in Unirung
 »dazu kommen lasset, damit wir erkennen mögen,
 »daß dieß unser erste Bitte bey Euch würdige Statt
 »empfangen, und der vorgenannte Meister Con-
 »rad der Geistlichen Pfründe genossen habe. Dar-
 »an thut euer Andacht sonder Dankung und gut
 »Wohlgefallen, und wir werden das auch gegen
 »Euch und eurem Gottes Haus gnädiglich erkens-
 »nen, und in Gnaden nicht vergessen. Geben zu
 »der Neustadt, am Sambstag nach dem heiligen
 »Pfinst: Tag, Anno quinquagesimo nono, uns

vers Kaiserthums im Achten, und des Hungari-
schen Königreichs in dem ersten Jahre.

Easdem denuo nuper edidit I. F. RVN-
DE I. C. P. 12. verbis aliquantum diuersis,
sensu fere eodem. Liber CHRISTOPH. BE-
SOLDI, qui referente RVNDIO pag. 13. not.
d. primus litteras illas publici iuris fecit, mihi
iam, non est ad manus.

I N D E X
PRAECIPVORVM SCRIPTORVM
HOC IN LIBELLO LAVDATORVM.

I. A. Aldinus de var. linguae lat. fortuna, Caesenaë 1775.

Theod. Ians. ab Almeloueen Fastorum Romanorum Consularium Libri II. acc. Praefecti Urbis Romae et Constantinopolis. Amstelæd. 1740.

Andronici II. Imp. Constantinopolitan. Aurea bulla, data A. C. 1330. Henrico, Duci Brunsvicensi, regionis orientis perlustranti, cum not. Meibomii et addit. H. G. Thülemarii. Franc. 1697.

Capitularia Regum Francorum. Additæ sunt Marculfi, monachi, et aliorum formulae veteres, et notæ doctissimorum virorum. *Stephanus Baluzius* in vnum collegit, notis illustravit. Parisiis 1677. Tom. II.

Epigraphica, s. elogia inscriptionesque quoduis generis pangendi ratio, auctore *Octavio Boldonio*, Mediolanensi. Augustae Perusiae 1660.

Mart. Borkii diff. qua euincitur, aliqua latine dici, negari difficilius, quam adfirmari. Ienae 1734.

- Rudolph. a Bunau* de ornamentis et honoribus Augustarum Lib. sing. Lips. 1733.
- S. C. Buri** Erläuterung des in Teutschland üblichen Lehrrechts, Gießen 1738. und mit J. F. Ründens Anmerkungen, ib. 1783.
- Barbarorum leges antiquae*, cum notis et glossariis. Accedunt formularum fasciculi et selectae constitutiones medii aevi; collegit, plura notis et animaduersionibus illustravit, monumentis quoque ineditis exornavit *F. Paulus Canciani*, Venetiis 1781 — 1789. Vol. IV.
- Cassii Dionis Cocceiani* historiae romanae quae supersunt, cura H. S. Reimari, Vol. II. Hamb. 1750 — 1752.
- Eduard. Corsinus* de Praefectis Vrbi. Pisis 1766.
- Adami Corticci* Corp. iur. publ. Franc. ad M. 1707.
- Gisb. Cuperi* Harpocrates, s. Explicatio imaginulae argenteae perantiquae, quae in figuram Harpocratis formata repraesentat solem. Eiusdem monumenta antiqua inedita, etc. Traj. ad Rh. 1687.
- Henr. Dodwell* Praelectiones academicae in schola historices Camdeniana, Oxonii 1692.
- Echantillon d'essais sur divers sujets intéressans pour l'homme d'état et de lettres. à Halle 1789.
- Egesippus* de Excidio Hierosolymitano. Parisiis 1510.
- J. G. Estor* de cognominibus augustalibus, s. honorum nominibus prouinciisque, quae sacro Imp. Francisci I. nomini adiciuntur, Marb. 1754.
- Caroli du Fresne* Historia Byzantina, duplici commentario illustrata; prior familias ac stemmata

mata Imp. Constantinopolitanor. cum eorund. Augustor. nominatibus, — alter descriptionem vrbis Constantinop. complectitur. Lutet. Paris. 1680.

Eiusdem diss. de Imp. Constantinopol. s. infer. aevi numismat. in calce Glossarii ad scriptores mediae et infimae latinitatis, Basileae 1762.

P. W. Gercken Vermischte Abhandlungen aus dem Lehri. und Teutschen Rechte, der Historie etc. Hamburg 1771.

Melch. Goldasti Collectio Constitutionum imperialis. Franc. ad M. 1615.

Chronicon Gotwicense, s. Annales Liberi et exempti monasterii Gotwicensis, Ordinis S. Benedicti inferioris Austriae. Typis monasterii Tegerseensis O. S. Benedicti. 1732.

Inscriptiones antiquae totius orbis Romani, cura *Iani Gruteri*. Ex officina Commeliniana. 1603.

Antiquae inscriptiones, cum graecae tum latinae, a *Marq. Gudio* collectae, a *Io. Koolio* digestae, a *Franc. Hesselio* editae, Leonardiae 1731.

Gundlingiana. Halle 1715. u. f.

C. E. Zanzelmanns Fortsetzung des Beweises, wie weit der Römer Macht in Teutschl. eingebrungen. Schw. Hall 1773.

Juliani Imp. Caesares, cum integris adnotationibus aliquot doctorum virorum, et selectis *Ez. Spanhemii*, etc. cura *I. M. Heusingeri*, Gothae 1736.

J. M. Heineccii Syntagma historicum de veteribus Germanorum aliarumque nationum sigillis, eorumque usu et praestantia. Franc. et Lips. 1709.

- C. A. Heumann* de latinitate plebeia aevi Ciceroniani, in eiusd. Poeciles T. III.
- Io. Heumannii* Commentarii de re diplomatica Imperatricum, Augustarum et Reginarum Germaniae, Noribergae 1749.
- G. D. Hoffmann* de numo diuae Aureliae, omnique re numismatica veterum Augustarum. Turing. 1776.
- Car. Ferd. Hommelii* Iurisprudencia numismatibus illustrata, nec non sigillis, gemmis aliisque picturis vetustis varie exornata. Lips. 1763.
- G. A. Jenichen* Abhandlung von dem Recht der ersten Bitte einer Römischen Kaiserin. Gießen 1757.
- J. S. Joachims* Einleitung zur teutschen Diplomatif, Halle 1754.
- Notitia rei nummariae, ad erudiendos eos, qui nummorum veterum et modernorum intelligentiam studere incipiunt, Lipsiae 1695. Est versio libri gallici *P. Joberti* eiusd. argumenti, qui deinde auctior prodiit sub tit. La Science des Medailles, nouvelle edition, avec des remarques historiques et critiques. à Paris 1739. Tom. II.
- J. S. Juglers* Beiträge zur iuristischen Biographie. Leipzig 1773. u. f.
- C. A. Klotzii* Opuscula nummaria. Halae 1772.
- J. G. Meusels* Geschichtsforscher, Halle 1775.
- Codex iuris gentium diplomaticus, in quo tabulae authenticae actorum publicorum, tractatum, aliarumque rerum maioris momenti per Europam gestarum continentur a fine seculi vndecimi ad nostra vsque tempora. Ed. *G. G. Leibnitius*, Guelferbyti 1747, cum Mantiff. Polyc.

Polyc. Leyser de his, quae Imp. Iustiniano in pro-
oem. Inst. imperite supposita sunt. Helmst.
1724.

Der Römische König, von A. Ch. Freiherrn von
Lilgenau, Augsb. 1786.

Io. *Mabillonii* Annales Ordinis S. Benedicti, oc-
cidentalium monachorum Patriarchae. Lut.
Paris. 1706. sq.

Amm. Marcellini Rerum Gestarum Libri XVIII.
cum Lindenbrogii et Valesiorum Obs. et an-
not. cura Iac. Gronovii, L. B. 1693.

Materialien zur alten und neuen Statistik von Böh-
men. Prag und Leipzig 1787.

Numismata aerea selectiora maximi moduli, in ea-
que commentarii et animadversiones. In
monasterio Benedictino - Casinate ed. *Albertus*
Mazzolenus, 1740 — 44. Tom. III.

I. H. Meibomii Maecenas. L. B. 1653.

I. G. Meuselii Bibl. histor. Vol. IV. P. II. Lips.
1790.

Memoires pour l'histoire des sciences et des beaux
arts, à Treuoux 1701. et suiv.

J. J. Moser von dem Römischen Kaiser, Römi-
schen König und den Reichsvicarien, Frankf.
a. M. 1767.

L. A. Muratorii Antiquitat. Ital. med. aeu. Me-
diolani 1738.

I. H. Mylii Opusc. Academ. L. B. 1738.

Henr. Norisii Parergon chronologicum de votis
decennialibus, in eius Oper. Veronae 1729.
edit. Tom. II.

Obs. select. ad rem litterar. spectant. Tom. VII. Ha-
lae 1703.

- Origines Guelficae*, cur. Chr. Lud. Scheidij, Tom. IV. Hanouerae, 1750 — 1753. Accessit Tomus V. cur. Iungii, ib. 1780.
- Felicitis Osi* Castigationes, collationes et notae in Alb. Muffati historiam augustam Henrici VII. Caesaris, in I. G. Graeuii thesauro antiquitatum et historiarum Italiae, Tom. VI. Part. II. L. B. 1722.
- Eu. Otto* diss. de titulo Imperatoris Rufforum, inter eiusd. Diss. iur. publ. et priu. Trai. ad Rh. 1723. num. 4.
- Anton. Pagi* Dissertatio hypatica, seu de Consulibus Caesareis, Lugduni 1682.
- Laur. Patarol* Series Augustor. Augustar. Caesar, et tyrannor. omnium, tam in Orient. quam in Occident. a C. I. Caesare ad Carolum VI. cum eorund. imagin. Venetiis 1740.
- J. F. Pfessinger* Corpus iuris publici, ad ductum Inst. iur. publ. P. R. Vitriarii, Franc. ad M. 1754. Tomi IV.
- Aus. Popma* de different. verbor. vsuque antiqu. locut. Dresd. 1769.
- Sam. Pufendorfii* Commentarii de Rebus Suecicis. Ultraï. 1686.
- J. St. Pütteri* Spec. iur. publ. et gent. med. aevi de instauratione Imp. Rom. sub Carolo M. et Ottone M. facta, eiusque effectibus. Goett. 1784.
- Eiusdem* Historische Entwickelung der heutigen Staatsverfassung des teutschen Reichs, Gött. 1786 u. f.
- Thom. Reinesii* Syntagma inscript. antiquar. Lips. et Franc. 1682.

Erb. Reusch diff. III. de Imperatoris titulo, Helmst.
1728.

I. F. Runde Commentat. de Augustae Imperatrici iure primariar. precum, Sect. I. Goett.
1784.

Vollständige Sammlung von Staatschriften, zum
Behuf der Baierschen Geschichte nach Absterben
Churfürst Maximilian III. Frankf. u. Leipz.
1778.

C. S. Schurzfleisch diff. hist. civ. Lips. 1699.

Caii Sollii Apollinaris Sidonii Opera, recognovit
et commentar. adiecit Io. Sauaro. Ed. II.
Paris 1609.

S. X. Sonnleuthners Abhandlung von den Titeln
und den Wappen des Römischen Kaisers. Wien,
1781.

G. C. Schwarz Exercitationes Academicae. Col-
legit F. C. Harles. Norib. 1783.

Ez. Spanhemius de praestantia et usu numism. an-
tiqu. Vol. II. Lond. et Amst. 1717.

Iac. Sponii Miscellanea eruditae antiquitatis, in
quibus marmora, statucae, musica, toreumata,
gemmae, numismata hucusque inedita refe-
runtur ac illustrantur. Lugduni 1685.

Q. A. Symmachi Epistolar. ad diuersos libri X.
ex recens. Iac. Lectii, c. eiusd. et F. Iureti
notis. Vignob. 1598.

Phil. Thicknesses Reisen durch Frankreich — a. d.
Engl. Leipzig 1778.

G. S. Treuer Iurisprudentia publica circa titulos
officii Imperatoris Augustissimi. Goetting. 1737.

Jean Tristan Commentaires historiques, conte-
nans l'histoire generale des Empereurs. à Pa-
ris 1644. itemque 1657. Tom. 3.

Numif-

- Numismata Imp. Rom. praestantiora, a Iulio Caesare ad Postumum et Tyrannos, per *Io. Vailant*. Tom. II. Lutet. Paris. 1694. et Romae 1743. Vol. III.
- Ger. Io. Vossii* Etymologicon linguae latinae. Editio noua, quamplurimis Isaaci Vossii Obs. aucta. Amstelodami 1695.
- I. C. van Wachendorff* Diff. Trias. Trai. ad Rh. 1730.
- I. C. Wagenseil* de titulis Imp. eiusque insignibus, Alt. 1674.
- Wahlkapitulation des Römischen Kaisers Leopolds des Zweiten, nach dem Kurmainzischen Original zum Drucke befördert von *J. N. Roth*. Mainz u. Frankf. 1790.
- I. G. Waltberi* Progr. de quinquennial. et decennial. Imp. Rom. Vitemb. 1748.
- A. A. Wendleri* Diff. de quinquennial. et decennial. Imp. Rom. Lipsiae 1789.
- Electa rei numariae, s. selectae dissertationes de rarioribus numis antiquis, tam graecis, quam latinis ex gallico maximam partem latine translatae et iunctim editae a *Christoph. Woltereck*, Hamburgi 1709.

Lipsiae, ex Officina Täubeliana.

CORRIGENDA.

- Pag. 10. lin. 3. lege : Sonnleuthnerus.
— 12. — 4. l. Vossius.
ib. — 26. post verbum *Floro* del. punctum.
— 13. — 13. l. ἐπεκλήθη.
ib. — 16. l. σεβάζεσθαι.
— 15. — vlt. l. διαδοχῆ.
— 16. — 11. l. rursus.
— ib. — 21. l. αὐτήν.
— 31. — 11. l. columnam.
— 40. — 16. post NN deleatur |.
— 58. — 16. l. Nouiomagi.

CONCORDIA

Die in der Stadt ...
am ...
...

Rh 1146

ULB Halle

3

006 305 725

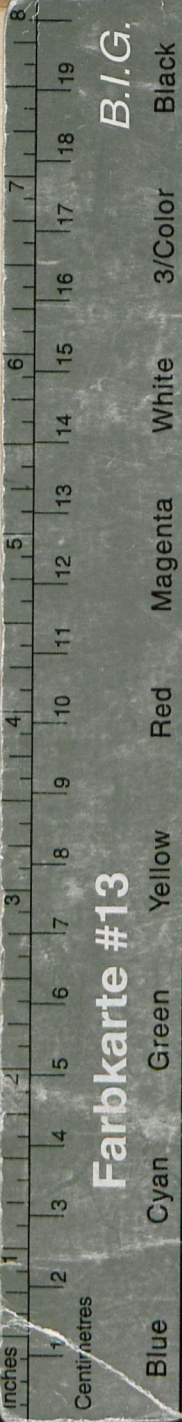

v. 18

MC

Farbkarte #13

B.I.G.

DE
TITVLO
SEMPER AVGVSTVS
DIATRIBE

SCRIPSIT
I. L. E. PÜTTMANNVS
ANTECESSOR LIPSIENSIS

LIP S I A E
IN BIBLIOPOLIO SCHLADEBACHIANO
M D C C L X X X X I

